

Urgentie van Blauwe Energie in West Brabant

Bachelor Thesis Landschapsarchitectuur en Ruimtelijke Planning

Rosanne Erhardt

3-5-2020

LUP-808012

Bron foto titelpagina: <https://www.forbes.com/sites/peterbendorsamuel/2019/11/13/change-management-programs-often-ineffective-in-digital-transformation/>

Naam: Rosanne Erhardt
Studentnummer: 99021228070
E-mailadres: rosanne.erhardt@wur.nl
Opleiding: Bachelor Landschapsarchitectuur & Ruimtelijke Planning
Vakcode: LUP80812
Onderwijsinstelling: Wageningen Universiteit
Begeleider: Gerrit Kleinrensink
Tweede lezer/examinator: Gerrit Jan Carsjens
Datum van inleveren: 3-5-2020

Voorwoord

Het afronden van de Bachelor Landschapsarchitectuur en Ruimtelijke Planning vereist het schrijven van een thesis. Het kiezen van een onderwerp was de eerste fase voor het schrijven van de thesis. De themagroepen doornemend was voor mij al snel duidelijk dat ik het meest geïnteresseerd was om mijn thesis te doen over het thema 'Vereniging Kleine Kernen Noord Brabant'. Deze themagroep leek mij het beste aan te sluiten bij mijn interesses aangezien een opdrachtgever mij de iets meer oplossingsgerichte invulling van de thesis kan bieden en alle opties nog open lagen voor het kiezen van een specifiek onderwerp.

Voor mij was belangrijk dat ik iets zou onderzoeken waar de VKK echt iets aan zou hebben. Voor ideeën voor onderwerpen heb ik gezocht in de beleidsdocumenten van de provincie Noord Brabant gerelateerd aan water. Hierin zag ik een aantal onderwerpen die mij aanspraken, waaronder kansen van Blauwe Energie in de provincie. Ik heb toen contact opgenomen met de heer van Es (Penningsmeester Vereniging van Kleine Kernen) en hem het concept Blauwe Energie voorgelegd. Enthousiasme ontstond rondom dit onderwerp waardoor ik het gevoel kreeg dat de VKK in de praktijk echt iets zal hebben aan mijn onderzoek. Voor mij was dit de doorslaggevende factor om Blauwe Energie als onderwerp te kiezen.

Voor mij was het schrijven van de thesis een behoorlijke uitdaging. Ik ben snel geneigd om oplossingsgericht te denken wat ik bij deze thesis juist moet inruilen voor een analytische en onderzoek gerichte aanpak. Om te zijn gekomen tot het eindresultaat heb ik dan ook veel hulp mogen ontvangen. Als eerste wil ik hiervoor de heer van Es bedanken omdat zijn enthousiasme mij liet zien waarvoor ik dit onderzoek uitvoerde, hij mij voorzag van veel informatie over de voor mij vrij onbekende regio West Brabant, en omdat ik via de heer van Es in contact kon komen met mijn respondenten. Ik wil alle respondenten die bereid waren om tijd vrij te maken voor mijn onderzoek heel erg bedanken, zonder de respondenten was het onderzoek immers niet verder gekomen dan slechts een onderzoeksvorstel. Als laatste ben ik mijn begeleider vanuit de universiteit Wageningen dankbaar voor de hulp die hij mij bood om het hele proces succesvol te kunnen doorlopen.

Rosanne Erhardt
Poortugaal, 3 mei 2020

Samenvatting

De wereldwijde klimaatproblematiek vraagt om een verandering van de manier waarop mensen momenteel gebruik maken van de bronnen waar de aarde over beschikt. Het vinden van duurzame methodes om elektriciteit te produceren is hier een voorbeeld van. Blauwe Energie is een duurzame alternatieve energiebron die de huidige vervuulende grijze elektriciteitsopwekking zou kunnen vervangen. De regio West Brabant zou een geschikte locatie kunnen zijn voor het realiseren van een Blauwe Energiecentrale aangezien deze regio beschikt over zowel zout als zoet water. De Vereniging van Kleine Kernen (VKK) Noord Brabant ziet potentie in het realiseren van een Blauwe Energiecentrale omdat de vereniging verwacht dat Blauwe Energie vele voordelen kan hebben ten opzichte van de huidige alternatieve energiebronnen in West Brabant en daarmee de leefbaarheid van de regio kan vergroten. Ik onderzoek in welke mate bewoners de urgentie van Blauwe Energie ervaren. De onderzoeksvraag die ik beantwoord is: *'In welke mate leeft er urgentie bij de bewoners van West Brabant rond Blauwe Energie als alternatieve energiebron in hun regio?'*

Gebruik makend van semigestructureerde interviews met in totaal vijf respondenten van de VKK en verschillende dorpsraden binnen West Brabant wil ik onderzoeken in welke mate urgentie leeft onder de bewoners van West Brabant. In de interviews zoek ik naar redenties die wijzen op argumenten vanuit het algemeen belang of het eigenbelang van bewoners richting Blauwe Energie, daarnaast test ik of het toekomstbeeld van mensen voor Blauwe Energie actueel is of juist slaat op de verre toekomst. De twee factoren die ik meet ('eigenbelang versus algemeen belang' en 'actueel versus verre toekomst') zijn gebaseerd op de theorie van Pelders (2008) waarin Pelders factoren aanbiedt voor het meetbaar maken van urgentie.

Respondenten geven aan dat realisatie van Blauwe Energie iets is wat pas in de verre toekomst zal plaatsvinden door de onzekerheden die er nu nog spelen omtrent de techniek achter Blauwe Energie. Toch worden ook veel voordelen genoemd die Blauwe Energie kan hebben ten opzichte van andere alternatieve energiebronnen. Vaak wordt hierbij genoemd dat Blauwe Energie niet de geluidsoverlast en horizonvervuiling veroorzaakt die windturbines wel brengen. Daarnaast betreft een Blauwe Energiecentrale slechts een heel klein deel van het landoppervlak. Een hoop voordelen voor het eigenbelang zijn te noemen ten behoeve van Blauwe Energie, maar het futuristische karakter rondom Blauwe Energie overstijgt dit. Men geeft aan dat de Blauwe Energie een nog te onbekend concept is. Dit zorgt ervoor dat bewoners niet op de hoogte zijn van eventuele voordelen van Blauwe Energie waardoor er momenteel geen sprake is van urgentie.

De Coronacrisis creëerde een extra uitdaging om genoeg en valide data te verzamelen. Beperkingen van het onderzoek betreffen daarom vooral de representativiteit van de steekproef voor de bevolking van West Brabant. Daarnaast zorgde de duidelijk uitgesproken mening van de respondenten over de missende urgentie bij bewoners voor Blauwe Energie in hun regio ervoor dat het objectief zoeken naar de antwoorden op de deelvragen vanuit de factoren 'algemeen belang versus eigenbelang' en 'actueel versus verre toekomst' vanuit de theorie van Pelders werd bemoeilijkt. Voordat de deelvragen beantwoord konden worden werd immers de onderzoeksvraag al voldaan.

Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat er onder de bewoners van West Brabant geen urgentie leeft voor Blauwe Energie in de regio. Urgentie zou wel kunnen ontstaan wanneer de toekomst zal uitwijzen dat de techniek achter Blauwe Energie betrouwbaar is aangezien er genoeg voordelen zijn die de bewoners zullen beleven ten behoeve van het eigenbelang. Om de urgentie te vergroten is het van belang om te investeren in voorlichting over, en onderzoek naar Blauwe Energie. Kennis is immers macht.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting.....	4
Begrippen	7
Lijst van tabellen en afbeeldingen.....	7
1. Inleiding	8
1.1 Maatschappelijke relevantie	8
1.2 Wetenschappelijke relevantie.....	9
1.3 Onderzoeksvraag.....	10
1.4 Deelvragen.....	10
1.4.1 Eerste deelvraag	10
1.4.2 Tweede deelvraag	11
2. Theoretisch kader	12
2.1 De vijf krachten van Mars (2006)	12
2.2 De veranderstrategieën van Bennis, Benne & Chin (1969).....	12
2.3 De vierde veranderstrategie van Zaltman & Duncan (1977).....	13
2.4 Urgentie meetbaar maken Pelders (2009)	14
2.5 Conceptueel model	15
3. Methoden.....	16
3.1 Data verzamelen.....	16
3.2 Vraagstelling	16
3.3 Data verwerken	17
3.4 Validiteit	18
4. Resultaten.....	19
4.1 Overeenkomsten in resultaten.....	19
4.2 Verschillen in resultaten	21
5. Discussie	22
5.1 Verwachtingen en de toekomst van het onderzoek	22
5.2 Beperkingen van het onderzoek	22
6. Conclusie	24
6.1 Algemeen belang versus eigenbelang	24
6.2 Actueel versus verre toekomst.....	24
6.3 Algemene conclusie.....	25
7. Adviezen	26
8. Bibliografie.....	29
Bijlage 1 Gedetailleerde resultaten van het onderzoek.....	30

Respondent 1	30
Respondent 2	33
Respondent 3	36
Respondent 4	39
Respondent 5	42
Bijlage 2 Getranscribeerde interviews	44
Respondent 1	44
Respondent 2	49
Respondent 3	55
Respondent 4	59
Respondent 5	64
Bijlage 3 Gebruikte codes en niveaus.....	68

Begrippen

Urgentie:	“In hoeverre zijn partijen zich bewust van een probleem/kans en beleven dat als dringende noodzaak tot handelen.” (Pelders, 2009)
Veranderstrategie:	een manier waarop een verandering doorgevoerd kan worden.
Veranderaar:	degenen die een verandering wil aanbrengen.
Doelgroep:	diegenen die de verandering door moeten maken.

Lijst van tabellen en afbeeldingen

Afbeelding 1, Strategieën voor verandering. bron: Bennis, Benne & Chin (1969).....	13
Tabel 1, Operationalisering van de concepten rondom het thema urgentie.	15
Tabel 2, Format urgentieniveau respondenten per factor.	18
Tabel 3, Overzichtstabel codering per respondent.	20
Tabel 4, Tabel van urgency respondent 1	31
Tabel 5, Codering interview per categorie respondent 1.	32
Tabel 6, Tabel van urgency respondent 2	35
Tabel 7, Codering interview per categorie respondent 2.	35
Tabel 8, Tabel van urgency respondent 3	37
Tabel 9, Codering interview per categorie respondent 3.	38
Tabel 10, Tabel van urgency respondent 4	40
Tabel 11, Codering interview per categorie respondent 4.	41
Tabel 12, Tabel van urgency respondent 5	43
Tabel 13, Codering interview per categorie respondent 5.	43

1. Inleiding

Klimaatverandering vraagt, of beter gezegd, roept om een drastische aanpak van het klimaatbeleid op heel de wereld. Het overgaan op alternatieve energiebronnen om zo de broeikasgassen die wij op dit moment met elkaar uitstoten te verminderen is hierbij een belangrijke bijdrage. Echter, bij een nieuwe aanpak van iets wat jarenlang volgens een vast stramien is gebeurd komen veel uitdagingen kijken.

Nederland tekende het klimaatakkoord tijdens de klimaatconferentie in Parijs waarmee Nederland heeft beloofd alles eraan te doen om de klimaatdoelen die in Parijs opgesteld zijn te behalen. Om de klimaatdoelen te halen die in Parijs zijn vastgesteld, moet Nederland in 2030 minstens 49% minder broeikasgassen uitstoten (RIVM, sd). Voor het behalen van dit nationale doel, stellen provincies per regio eigen doelen en visies op waarmee zij de energietransitie aan gaan.

In de Regionale Energie Strategie (2020) is voor de regio West Brabant in kaart gebracht op welke manier de landelijke energietransitie naar duurzame energiebronnen toegepast zal worden. De regionale Energie Transitie beschrijft een totale toename van 245 GWh aan windenergie verdeeld over de gemeentes Oosterhout (34 GWh), Roosendaal (68 GWh), Steenbergen (93 GWh) en Woensdrecht (50 GWh). Vooral de inwoners van Steenbergen zien op tegen de hoeveelheid windturbines die in het landschap van hun gemeente zullen verschijnen (T. van Es, persoonlijke communicatie, 19 maart 2020).

Dit is waar de Vereniging van Kleine Kernen (VKK) in beeld komt. De VKK wil de bewoners steunen door de burgers te betrekken bij het onderzoek naar mogelijkheden voor alternatieve energiebronnen in West Brabant naast windenergie. Een alternatieve energiebron die in West Brabant technologisch mogelijk zou kunnen zijn door de aanwezigheid van zout en zoet water in deze regio, is het genereren van Blauwe Energie. Het opwekken van Blauwe Energie kan plaatsvinden op verschillende manieren, maar de meest gangbare is met behulp van omgekeerde elektrolyse waarbij gebruik wordt gemaakt van het verschil in de lading van ionen uit zout en zoet water (RED Stack, sd). Het opwekken van energie met behulp van deze techniek wordt in de technologische wereld als veelbelovend gezien (Wang, Jiang, & Xu, 2017).

In de huidige situatie is er nog vrij weinig aandacht voor Blauwe Energie in West Brabant. De VKK ziet echter wel kansen voor het vergroten van de leefbaarheid als gevolg van het produceren van Blauwe Energie (T. van Es, persoonlijke communicatie, 19 maart 2020). Daarom wil de VKK Blauwe Energie onder de aandacht brengen bij haar bewoners zodat zij mee kunnen denken over deze alternatieve energiebron. Om Blauwe Energie onder de aandacht te brengen bij haar burgers, moeten bewoners urgentie ervaren voor Blauwe Energie in de regio. In welke mate er al sprake is van urgentie voor Blauwe Energie onder de bewoners van West Brabant, ga ik onderzoeken in mijn thesis.

1.1 Maatschappelijke relevantie

Het doel van mijn thesis is om te onderzoeken in welke mate men in West Brabant de urgentie rond Blauwe Energie als alternatieve energiebron voelt. Het onderwerp Blauwe Energie is voor de maatschappij (in West Brabant) relevant op een aantal manieren:

Ten eerste is het onderzoek naar de urgentie van Blauwe Energie relevant voor de regio West Brabant omdat in deze regio al een plan ligt voor het realiseren voor de energietransitie waarbij tot de spijt van vele burgers, nu nog wordt gekozen voor het plaatsen van windturbines (RES West Brabant, 2020). Door de urgentie van Blauwe Energie te onderzoeken, kunnen de bewoners inzichten krijgen in de voordelen die Blauwe Energie zou kunnen opleveren ten opzichte van windenergie.

Blauwe energie zou, terwijl de burgers daar misschien niet aan gedacht hadden, toch een mogelijkheid kunnen zijn om hun belangen mee te behartigen.

Naast de belangen van de bewoners van West Brabant, is het onderzoek naar de urgentie van bewoners rondom Blauwe Energie deels om dezelfde reden ook relevant voor de VKK. De VKK streeft namelijk naar het verbeteren van de leefbaarheid (Vereniging van Kleine Kernen Noord-Brabant, sd). Mocht de Blauwe Energie als urgent blijken bij de burgers van de regio West Brabant, dan kan de VKK verder onderzoek doen naar de mogelijkheden om Blauwe Energie daadwerkelijk te realiseren waarmee de leefbaarheid van West Brabant dan toe zou kunnen nemen.

Verder is het onderzoek ook relevant voor regio's waar eenzelfde problematiek heerst. De vraag naar de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen speelt in heel Nederland. Het onderzoek is niet plaatsgebonden, waardoor het ook toepasbaar is voor andere regio's in Nederland die plannen maken om de nationale doelstellingen van de energietransitie te behalen.

1.2 Wetenschappelijke relevantie

Blauwe Energie is een nog vrij nieuwe, maar ook technisch veel vragende alternatieve energiebron, daarom is wetenschappelijk onderzoek omtrent Blauwe Energie vooral gericht op de technische werkzaam- en mogelijkheden. Een meer sociaal gericht onderzoek waarbij de motivaties achter Blauwe Energie aan de hand van andere theorieën worden onderzocht zoals deze, is nog niet gedaan.

Studie is gedaan naar de acceptatie van mensen op een aantal verschillende projecten waarin energie wordt opgewekt met alternatieve energiebronnen (waaronder de pilot Blauwe Energie centrale op de Afsluitdijk) (Raven, Mourika, Feenstra, & Heiskanen, 2008). Ook is er onderzoek gedaan naar de sociale en economische factoren die het bewustzijn van alternatieve energiebronnen beïnvloeden (Karytsas & Theodoropoulou, 2014). Maar vooral veel onderzoek is gedaan naar de technologische achtergrond van Blauwe Energie (Wang, 2018), (Wang, Jiang, & Xu, 2017).

De mate van urgentie die men voelt ten opzichte van Blauwe Energie is echter nog niet onderzocht. Mijn onderzoek moet gaan uitwijzen of mensen in West Brabant urgentie voor Blauwe Energie ervaren. Naast de technologische in gebruik name van Blauwe Energie is het immers ook noodzakelijk dat Blauwe Energie door haar gebruikers wordt omarmd om het als alternatieve energiebron tot een succes te maken.

Als laatste toets ik een deel van de theorie voor het meetbaar maken van urgentie van Pelders (2008). De theorie van Pelders gebruik ik om de urgentie rondom Blauwe Energie bij bewoners in West Brabant te meten. Ik heb hiervoor een selectie gemaakt van twee van de zeven factoren die Pelders heeft opgesteld. Aan de hand van de geselecteerde factoren meet ik de urgentie van Blauwe Energie bij bewoners in West Brabant. Hierbij test ik of het urgentieniveau volgens de theorie gelijk is aan de urgentie die bewoners toekennen aan Blauwe Energie in hun regio.

1.3 Onderzoeksvraag

Het doel van mijn thesis is om te onderzoeken of er urgentie leeft onder de bewoners van West Brabant rond Blauwe Energie als alternatieve energiebron.

De onderzoeksvraag luidt:

In welke mate leeft er urgentie bij de bewoners van West Brabant rond Blauwe Energie als alternatieve energiebron in hun regio?

1.4 Deelvragen

De antwoorden op de deelvragen moeten uiteindelijk antwoord geven op de onderzoeksvraag. Door de verschillende factoren die urgentie meetbaar maken te onderzoeken moet ik een antwoord kunnen vinden op de onderzoeksvraag waarbij ik het urgentieniveau kan vaststellen van Blauwe Energie in West Brabant onder burgers.

Ik onderzoek of er urgentie leeft voor Blauwe Energie bij de bewoners van West Brabant. Ik onderzoek dus niet of er ook echt urgentie is voor Blauwe Energie in deze regio. Ik maak deze keuze omdat het niet betrouwbaar is om de daadwerkelijke urgentie te meten aangezien ik niet de tijd heb om alle factoren die urgentie meetbaar maken te onderzoeken. Daarnaast zijn er nog geen concrete plannen voor het realiseren van Blauwe Energie in West Brabant dus het onderzoeken van de urgentie die dit nog niet gestarte project heeft is onmogelijk.

Door te vragen naar de mening van mensen en te analyseren vanuit welk urgentieniveau van de factoren zij redeneren wil ik er vooral achter komen of de burgers van West Brabant urgentie zien voor Blauwe Energie. Mijn deelvragen zijn daarom ook gericht op het vinden van de urgentie die mensen voelen voor Blauwe Energie in plaats van het onderzoeken van de daadwerkelijke urgentie voor Blauwe Energie in West Brabant.

1.4.1 Eerste deelvraag

Vinden burgers in West Brabant dat Blauwe Energie in hun regio vooral voor het eigenbelang of voor het algemeen belang gerealiseerd zou moeten worden?

De realisatie van een Blauwe Energiecentrale zou kunnen voorkomen dat het nodig is om nog meer windturbines in West Brabant te plaatsen om de doelstellingen van de energietransitie van de provincie Brabant te behalen. Het voorkomen van het plaatsen van meer windturbines kan een reden zijn waarom burgers in West Brabant de urgentie van Blauwe Energie zien vanuit hun eigenbelangen. Een Blauwe Energiecentrale betreft een klein oppervlakte en is een gebouw van gemiddelde hoogte. De burgers hoeven wanneer er een Blauwe Energie centrale gerealiseerd wordt niet meer uit te kijken op een windturbine die in het landschap goed zichtbaar zijn.

Daarnaast kan de realisatie van een Blauwe Energiecentrale ook urgent zijn voor het algemeen belang. Dit heeft te maken met de klimaatveranderingen die in heel de wereld merkbaar zijn en waarvan het gebruik van fossiele brandstoffen een belangrijke oorzaak is (Europese Commissie, sd). Blauwe Energie is een duurzame energiebron die zelfs nog duurzamer is dan groene energie (Konijn, 2017).

De vraag is hierbij: hoe zien de burgers van West Brabant de realisatie van Blauwe Energie in hun regio? Vinden de burgers dat het project vooral voor hun eigenbelang goed kan zijn of geloven zij alleen in Blauwe Energie voor het algemeen belang? Uitgaande van de theorie van Pelders (2008 & 2009) kan ik met de antwoorden op deze deelvraag uitvinden hoe urgent Blauwe Energie ervaren wordt door de burgers van West Brabant.

1.4.2 Tweede deelvraag

Is de redenatie die burgers in West Brabant geven over de realisatie van Blauwe Energie gebaseerd op de verre toekomst of gaat het in op de actualiteit?

Blauwe Energie is nog niet operationeel in Nederland, er wordt wel gewerkt aan een demonstratie installatie door het ver op de wereld vooruitlopende Nederlandse Blauwe Energie ontwikkel bedrijf RED Stack (van der Grient, 2020). Met andere woorden: Blauwe Energie kan voor mensen die leven volgens het motto 'eerst zien, dan geloven' een futuristisch fenomeen zijn.

Aan de andere kant gaan de ontwikkelingen omtrent Blauwe Energie wel heel snel (van der Grient, 2020). Dit kan er ook voor zorgen dat burgers in West Brabant Blauwe Energie juist zien als mogelijkheid voor hun regio op korte termijn wat de urgentie van Blauwe Energie onder burgers juist vergroot.

2. Theoretisch kader

Om uit te zoeken of er urgentie leeft onder de bewoners rond de Blauwe Energie, moet ik de urgentie meetbaar kunnen maken in mijn onderzoek. Om dit te kunnen doen stel ik het theoretisch kader op waarop ik mijn concepten en variabelen baseer om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

Daarnaast oriënteer ik mij ook op de manieren waarop men veranderingen in gang kan zetten. De theorieën over veranderstrategieën gebruik ik uiteindelijk om een advies (6. Adviezen) te schrijven waarmee de urgentie rondom Blauwe Energie vergroot zou kunnen worden.

2.1 De vijf krachten van Mars (2006)

Het veranderen van de houding van mensen tegenover een bepaald onderwerp is een zeer complexe onderneming. Annemarie Mars schrijft in haar boek *'Hoe krijg je ze mee?'* (2006) hoe mensen worden aangezet tot verandering. Mars komt hierbij op vijf krachten voor het veranderingsproces:

- 1) Urgentie.
Allereerst moet de ernst van de zaak en de oorzaak van het probleem worden vastgesteld. Mogelijk hierbij is dat de veranderaar erachter komt dat de doelgroep helemaal geen last heeft van het probleem waar de veranderaar mee zit. Natuurlijk is het ook mogelijk dat de doelgroep het probleem wel erkent en eventueel aanvult.
- 2) Ambitie.
Deze kracht is van belang om er zeker van te zijn dat de veranderaar en de doelgroep over hetzelfde probleem én dezelfde verandering praten.
- 3) Planning.
Zorgt voor de daadwerkelijke manier waarop veranderd wordt. De vier mogelijke veranderstrategieën zijn: de weten-, de moeten-, de willen- en de leren- en ontdekken-veranderstrategie. Deze veranderstrategieën slaan op de veranderstrategieën zoals die door Bennis, Benne & Chin in 1969 zijn geïntroduceerd (hierover meer in 2.2).
- 4) Interactie.
Deze kracht biedt de mogelijkheid voor de doelgroep om eigen inbreng te leveren. De verandering wordt aangeleerd en de veranderaar stimuleert de doelgroep om het veranderde gedrag te vertonen.
- 5) Leiderschap.
De veranderaar moet de doelgroep begeleiden bij de verandering.

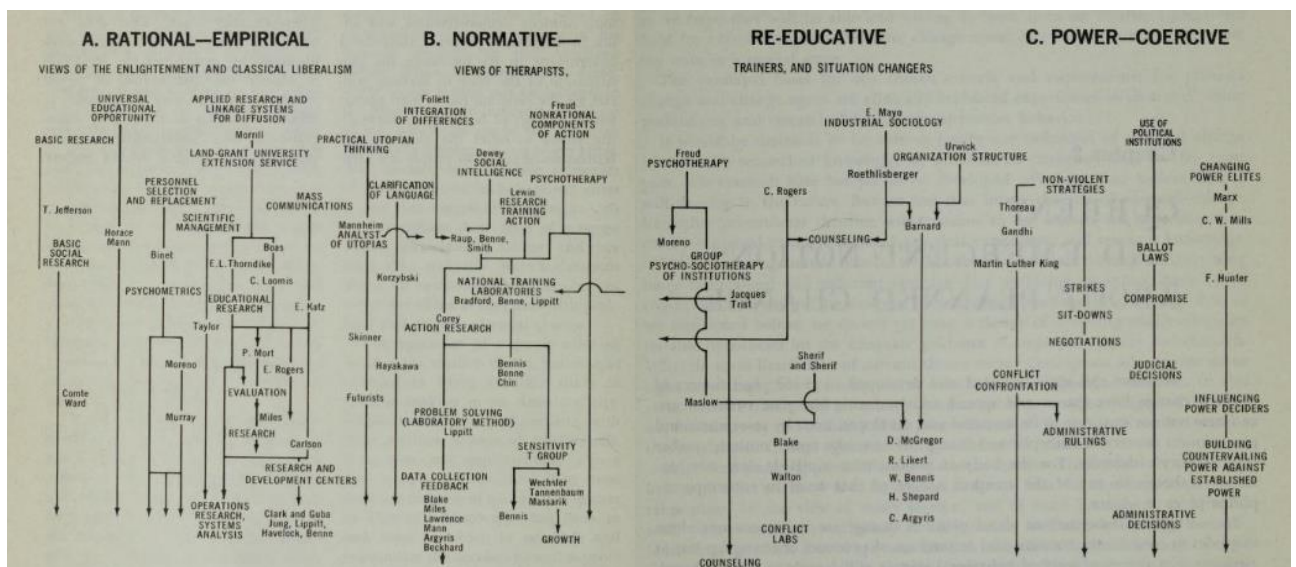
2.2 De veranderstrategieën van Bennis, Benne & Chin (1969)

In de derde kracht van Mars, planning, komen de veranderstrategieën van Bennis, Benne & Chin al kijken. De veranderstrategieën die Bennis, Benne & Chin beschrijven in hun boek uit 1969 de strategieën waarmee je een verandering in gang kunt zetten. In beginsel zijn een drietal veranderstrategieën opgesteld door Bennis, Benne & Chin:

- Rational-empirical strategies.
Voor deze strategie worden twee aannames gedaan; 1) mensen zijn rationeel en 2) wanneer het eigenbelang van mensen aan bod komt zullen zij rationeel handelen om dit eigenbelang te vervullen. Een verandering vindt plaats wanneer er iemand opstaat die rationele beslissingen maakt vanuit zijn eigenbelang. Degene die de verandering in gang zet kan een onderdeel van een groep met een gemeenschappelijk belang zijn. Het kan ook dat de veranderaar als enige gebaat is bij de verandering.

- Normative-re-educative strategies.
Deze strategie gaat in tegenstelling tot de rationaliteit van mensen in op de motivatie die men van nature in zich heeft. Men heeft gedrag aangeleerd door de sociaal-culturele normatieve normen en waarden. Verandering kan alleen plaatsvinden wanneer het oude patroon wordt ingeruild voor nieuwe regels die normatief gemaakt worden. Normatieve verandering vraagt om verandering in heel veel aspecten naast de verandering in kennis, informatie en rationele toepassing moeten houding, vaardigheden, waarden en relaties ook veranderen.
- Coercive power strategies.
Verandering volgens deze strategie vindt plaats wanneer er op een of andere manier macht wordt uitgeoefend, meestal door de overheid. De uiteindelijke verandering is meestal een naleving van de groep met minder macht zoals gewenst door de groep met meer macht. Het kan ook dat een grote groep een bepaalde verandering afdwingt waar de autoritaire macht onder zal bedwingen.

Veranderstrategieën zijn in bovenstaande vorm door Bennis, Benne & Chin (1969) opgesteld. De oorspronkelijke ideeën over veranderstrategieën zijn echter al veel eerder beschreven en onderzocht door heel veel anderen auteurs (zie Afbeelding 1).

Afbeelding 1, Strategieën voor verandering.
bron: Bennis, Benne & Chin (1969)

2.3 De vierde veranderstrategie van Zaltman & Duncan (1977)

Een vierde veranderstrategie werd door Zaltman & Duncan in 1977 toegevoegd aan de veranderstrategieën van Bennis, Benne & Chin. Met de persuasive strategies vindt een verandering plaats doordat er een bepaalde partijdigheid en/of veroordeling plaatsvindt in de manier waarop een bericht wordt doorgegeven. De persuasive strategies kan hierbij een dwingende/forcerende toon hebben. (Zaltman & Duncan, 1977)

De persuasive strategies lijkt in eerste opzicht erg op de coercive power strategies, maar het verschil wordt in het boek 'Strategies for Planned Change' (Zaltman & Duncan, 1977) uitgelegd aan de hand van een voorbeeld. Dit voorbeeld betreft een familie die vanuit traditionele overwegingen niet doen aan gezinsbeperking. De familie is erg arm en lijdt honger. De moeder van de familie zou graag anticonceptie willen gebruiken om te voorkomen dat de familie nog meer uitbreidt zonder dat daar geld en ruimte voor is. De vader van het gezin wil geen gebruik maken van anticonceptie en geeft

hiervoor traditionele argumenten. Pas wanneer de moeder nog een keer zwanger wordt en abortus pleegt lijkt de vader van mening te veranderen en besluiten de vader en moeder gezinsbeperking te gebruiken.

Aan de hand van het voorbeeld leggen Zaltman & Duncan uit dat bij de persuasieve strategies wordt ingespeeld op emotie. Daarnaast is in het voorbeeld merkbaar dat de verteller voorkeur heeft voor gezinsbeperking en grote families als negatief ziet. Dit voorbeeld is niet volgens de coercive power strategie omdat de vader en moeder niet gedwongen wordt door iets of iemand om gezinsbeperking te gebruiken maar uiteindelijk zelf tot de oplossing komt.

2.4 Urgentie meetbaar maken Pelders (2009)

Urgentie is op verschillende niveaus aanwezig tijdens verschillende projecten (Pelders, 2009). Pelders heeft voor het meetbaar maken van de urgentie een urgentiemeter ontwikkeld. Deze urgentiemeter gaat uit van drie urgentieniveaus:

1. Sense of urgency – voldoende urgentie.
2. Search of urgency – zoektocht naar urgentie.
3. Lack of urgency – gebrek aan urgentie.

Pelders noemt zeven factoren die de mate van urgentie ('sense of urgency', 'search of urgency' en 'lack of urgency') bepalen. Deze factoren heeft Pelders opgesteld na onderzoek van case studies in Nederland.

1. **Tertiair versus primair;**
meer urgentie wordt beleefd wanneer het project gaat over eerste levensbehoeften zoals veiligheid dan wanneer het project gaat over aanvullende behoeften zoals natuur(schoonheid).
2. **Sectoraal versus multidisciplinair;**
meer urgentie wordt gegeven aan projecten waarbij meerdere disciplines worden aangesproken.
3. **Algemeen belang versus eigenbelang;**
mensen vinden het urgenter dat er geluisterd wordt naar hun eigenbelangen, ook al gaat dit ten koste van het algemeen belang.
4. **Weinig impact versus veel impact;**
veel projecten samen met veel impact zorgen voor extra veel urgentie.
5. **Tegenstrijdig versus ondersteunend;**
dezelfde belangen van verschillende belanghebbenden zorgen voor meer urgentie van het project.
6. **Feitelijk versus gevoelsmatig;**
hoe mensen het probleem ervaren is dominantier dan hoe het probleem feitelijk gezien is.
7. **Verre toekomst/verleden versus actueel;**
een project dat een oplossing biedt voor een probleem waar mensen dagelijks mee geconfronteerd worden wordt als urgenter ervaren dan een project wat inspeelt op een probleem voor de verre toekomst of het verre verleden.

In het onderzoek van Pelders (2009) is de mate van urgentie van een aantal projecten bepaald aan de hand van bovenstaande factoren. Vragen werden gesteld aan de projectontwikkelaar die slaan op bovenstaande factoren zoals; 'Hoe actueel is de opgave?' en 'Bevat de opgave verschillende belangen?'. Met de antwoorden op deze vragen bepaalde Pelders de mate van urgentie van de projecten.

2.5 Conceptueel model

Literatuur over het doorvoeren van veranderingen is door jarenlang verdiepend onderzoek zeer uitgebreid. Veranderingen kunnen op veel verschillende manieren in gang worden gezet volgens de strategieën van (Bennis, Benne, & Chin, 1969) en (Zaltman & Duncan, 1977).

De theorieën over de vier veranderstrategieën worden door Mars (2006) in een meer eigentijdse en toepasbare wijze uitgelegd. Hierbij noemt Mars de vijf krachten voor verandering: urgentie, ambitie, planning, interactie en leiderschap. De eerste kracht: urgentie beschrijft de ernst van de zaak en de mate waarin de ernst van de zaak bekend is bij het publiek.

In mijn onderzoek ligt de focus niet op het veranderen van de houding die bewoners in West Brabant hebben ten opzichte van Blauwe Energie. Onbekend is of de urgentie voor Blauwe Energie in West Brabant leeft onder de burgers, dit is dan ook wat ik ga onderzoeken. Om de mate van urgentie te onderzoeken, maak ik het concept urgentie meetbaar door de factoren die Pelders heeft opgezet voor het meten van urgentie. Het uiteindelijke doel is om tot een oordeel te komen in welke mate de urgentie leeft in West Brabant. Daarnaast zal ik in mijn adviezen (zie 6. Adviezen) terugkomen op de toepasbaarheid van de veranderstrategieën van (Bennis, Benne, & Chin, 1969) en (Zaltman & Duncan, 1977).

Omdat het onderzoeken van alle factoren van Pelders (2008) naar urgentie van Blauwe Energie in West Brabant te veel tijd zou kosten voor dit onderzoek, maak ik een selectie van de factoren die ik zal gebruiken om urgentie in mijn onderzoek meetbaar te maken.

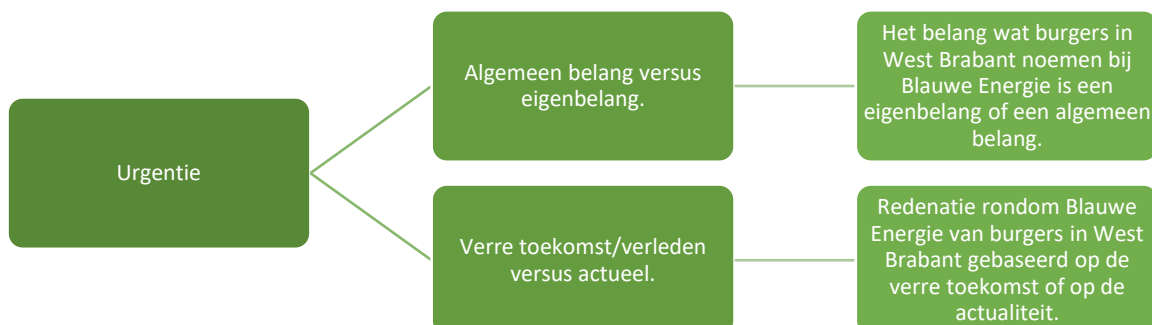
Naast het feit dat ik niet genoeg tijd heb om alle factoren te kunnen onderzoeken, is de realisatie van Blauwe Energie nog niet vastgesteld in een daadwerkelijk plan. Daarom kan ik de urgentie van het project zelf niet bepalen. Wel kan ik de urgentie bepalen die men toekent aan het eventueel uitvoeren van Blauwe Energie. Dit is dan ook vanuit welk perspectief ik mijn onderzoek zal uitvoeren.

Bovengenoemde in acht genomen, zijn de factoren waarvan ik verwacht de meeste informatie te kunnen verkrijgen door het uitvoeren van interviews en waarbij ik in de beperkt beschikbare tijd de beste bevindingen verwacht te kunnen vinden:

1. **Algemeen belang versus eigenbelang.**
2. **Verre toekomst/verleden versus actueel.**

Bovenstaande concepten zijn geoperationaliseerd naar de variabelen die genoteerd zijn in de laatste rij van Tabel 1.

Tabel 1, Operationalisering van de concepten rondom het thema urgentie.

3. Methoden

In dit hoofdstuk beschrijf ik hoe ik mijn onderzoek uitvoer. Ik beschrijf de methoden en de vragen die ik gebruik om data te verzamelen en ik bespreek de beperkingen en validiteit van mijn onderzoek.

3.1 Data verzamelen

Ik onderzoek de mate van urgentie die leeft voor Blauwe Energie bij de bewoners van West Brabant. Zoals ik al eerder aangaf gaat het in mijn onderzoek niet om de daadwerkelijke urgentie van het project, maar om hoe de bewoners van West Brabant urgentie voelen voor de realisatie van Blauwe Energie in hun regio. Hierbij gaat het dus om de mening, gevoelens en motieven van burgers in West Brabant om wel of geen urgentie te zien voor Blauwe Energie in hun regio.

Om de mening van zo veel mogelijk bewoners in kaart te brengen zou ik zo veel mogelijk bewoners kunnen interviewen of enquêtes uitzetten. Echter lijken beide methodes mij niet geschikt omdat als gevolg van de Coronacrisis sociaal contact onmogelijk is. Het uitzetten van enquêtes kan dus enkel online waardoor de steekproef alleen uit mensen zal bestaan die online actief zijn. Voor het uitvoeren van interviews met willekeurige bewoners zou ik naar een kern in West Brabant moeten reizen, wat door de Coronacrisis eveneens niet mogelijk is.

Deze overwegingen makend, kies ik er voor om interviews te houden met een selectie van bewoners, tevens vertegenwoordigers van de dorpskernen. Deze respondenten kunnen hun eigen mening geven over Blauwe Energie én de (verwachte) mening van het merendeel van de bewoners representeren.

De steekproef bestaat uit drie leden van twee verschillende dorpsraden in de gemeente Steenbergen met wie ik in contact ben gekomen dankzij de heer van Es (penningmeester van de VKK). Verder spreek ik een collega van de heer van Es over Blauwe Energie en de heer van Es zelf. Alle respondenten zijn tevens woonachtig in de gemeente Steenbergen. Met deze steekproef hoop ik veel verschillende invalshoeken op Blauwe Energie te kunnen vangen zowel vanuit de rol die de respondenten vervullen op professioneel vlak als de mening die zij hebben richting Blauwe Energie.

3.2 Vraagstelling

In de interviews zoek ik naar kenmerken van de factoren die urgentie meetbaar maken. Om dit te verhelderen: spreken mijn respondenten over voor- en nadelen die vooral voor zichzelf gelden, of noemen zij voor- en nadelen die gelden voor het algemeen belang?

Ik verwacht hierbij dat ik hierover de beste informatie kan verkrijgen wanneer ik naar de ideeën vraag die mensen hebben rondom Blauwe Energie als alternatieve energiebron. Het is niet mijn doel om de respondenten de factoren voor te leggen en hen hierbij zelf direct de mate van urgentie te laten bepalen. Ik pak het interview zo aan dat het een gesprek wordt waarin de respondenten mij vertellen over de manier waarop zij naar Blauwe Energie kijken als alternatieve energiebron in hun regio.

Om het interview een duidelijke kant op te laten gaan richting de factoren die urgentie meten, heb ik een aantal vragen opgesteld waarmee het onderwerp van het interview naar de factoren geleid wordt. Ik begin dus met het stellen van de vragen die ik voorbereid heb, maar er is zeker ruimte voor vragen die op het moment van het interview passen. Het interview is dus een semigestructureerd interview.

Ik begin het interview door te vragen naar de kennis over Blauwe Energie. Wanneer mijn respondenten het concept Blauwe Energie nog niet kennen, kan ik hen dit uitleggen.

Voorafgaand aan de factoren:

- Kent u het concept Blauwe Energie?
 - Wat kunt u hierover vertellen?

Factor 1 Algemeen belang versus eigenbelang:

- Wat wordt er momenteel gedaan aan duurzaamheid/klimaatverandering in uw regio?
- Wat vindt u van de manier waarop de regio momenteel beleid voert rondom duurzaamheid en klimaatverandering?
- Bent u (een beetje) op de hoogte van de doelen van de Regionale Energiestrategie (RES)?
 - Zo ja, weet u ook iets over de invulling van deze doelen?
- Wat zouden voor- en nadelen kunnen zijn van Blauwe Energie?
- Als u één dag burgemeester zou zijn van de gemeente waar u woont, zou u dan iets veranderen aan het beleid rondom duurzaamheid/klimaatverandering?
 - Zo ja, wat zou dit dan zijn?
- Bent u actief bij de gemeenteraad, politieke partij of lokale beweging in de regio?
 - Waarom wel of waarom niet?
 - Heeft u door uw politieke/bestuurlijke rol een andere kijk op Blauwe Energie?

Noot: de intentie is om erachter te komen of de respondent Blauwe Energie benadert als oplossing voor een eigenbelang of voor het algemeen belang.

Factor 2 Verre toekomst/verleden versus actueel

- Stel de overheid investeert in intensief onderzoek naar Blauwe Energie waardoor het realiseren van een Blauwe Energiecentrale mogelijk is in 2025, hoe schat u de kansen in dat deze centrale dan in West Brabant geplaatst wordt?
- Denkt u dat het mogelijk is om Blauwe Energie te realiseren in West Brabant (zowel met en zonder technische onzekerheden meegenomen)?
 - Zo ja, waarom denkt u dit?
 - Hoelang zou het duren voordat we Blauwe Energie in Nederland kunnen gebruiken?
- Heeft u het gevoel dat u samen met uw buurtbewoners veranderingen voor elkaar zou kunnen krijgen (bijvoorbeeld wanneer u de verandering die u als burgermeester op het gebied van klimaatverandering/duurzaamheid zou doorvoeren)?

Noot: belangrijkste om te onderzoeken is of de burgers realisatie van Blauwe Energie in hun eigen regio zien als actuele oplossing of als futuristisch plan. Naast de gerichte vragen over deze factor kunnen antwoorden op de eerder genoemde vragen bij andere factoren ook informatie geven over deze factor.

3.3 Data verwerken

De kwalitatieve interviews hebben naar verwachting veel verschillende verhalen losgemaakt bij de respondenten. Het transcriberen van de interviews was de eerste stap in het verwerken van de verkregen data. De getranscribeerde interviews zijn toegevoegd in Bijlage 1 Gedetailleerde resultaten van het onderzoek.

Na het transcriberen van de interviews zijn deze gecodeerd zodat ik belangrijke en relevante onderdelen van het interview kon filteren van de minder relevante zaken. Bij het coderen van de interviews ben ik steeds per interview begonnen met 'open codering'. Per interview heb ik tijdens

het ‘open coderen’ hoofdthema’s toegepast op tekstfragmenten. De tekstfragmenten heb ik omgeschreven naar korte fragmenten en met bijbehorende code ingevoerd in Microsoft Excel. Na het proces van ‘open codering’ ben ik opnieuw de tekstfragmenten doorgelopen, nu gebruikmakend van ‘axiaal coderen’. Door axiaal te coderen kon ik overkoepelende codes samenvoegen maar ook juist onderscheid maken in codes. Tijdens het axiale coderen heb ik structuur en verschillende niveaus in de codes aangebracht, een overzicht van de gebruikte codes en niveaus is te vinden in de Bijlage 3 Gebruikte codes en niveaus.

Met alle tekstfragmenten en hun toegekende codes heb ik met behulp van Microsoft Excel draaitabellen gemaakt waarin een overzicht wordt gegeven van het aantal gebruikte codes per niveau en respondent. Deze tabellen gebruik ik om de resultaten toe te lichten per respondent, zie Bijlage 1 Gedetailleerde resultaten van het onderzoek. Een totaalbeeld van het aantal gebruikte codes is weergegeven in Bijlage 3 Gebruikte codes en niveaus.

De factoren om urgentie te meten van Pelders geven doordat er twee uitersten genoemd worden bij elke factor een richtlijn welke antwoorden wel en niet signalen zijn voor urgentie. Geïnspireerd op het werk van Pelders (2008), verwerk ik in mijn onderzoek de verkregen data per respondent door onderstaande tabel in te vullen. In de tabel geef ik aan hoe het urgentieniveau van de betreffende respondent is bij de twee factoren afzonderlijk.

Tabel 2, Format urgentieniveau respondenten per factor.

Respondent: ...	Lack of urgency	Search of urgency	Sense of urgency
Algemeen belang versus eigenbelang			
Verre toekomst versus actueel			

3.4 Validiteit

De Coronacrisis beperkt de bereikbaarheid van mensen om deel te nemen aan mijn onderzoek. Het vinden van respondenten tijdens de Coronacrisis is hierdoor een extra uitdaging. De beperkte tijd die ik beschikbaar heb voor mijn onderzoek is hierbij niet bevorderlijk voor het samenstellen van een zo representatief mogelijke steekproef. De dorpsraadleden zouden een afspiegeling moeten geven van de bewoners waardoor bij benadering de interviews van deze respondenten kunnen gelden voor de bewoners als geheel. Echter blijft het in mijn onderzoek bij een kleine steekproef die nooit geheel representatief kan zijn voor heel West Brabant.

Naast de beperkingen die zich voordoen bij de steekproef op de validiteit van mijn onderzoek, verlagen het beperkte aantal factoren van urgentie die ik kan meten ook de validiteit van mijn onderzoek. Omdat de theorie van Pelders zeven factoren noemt is mijn onderzoek op dit vlak niet valide. Toch probeer ik wetenschappelijk zo goed mogelijke conclusies te trekken uit mijn onderzoek omdat ik mij in mijn onderzoek richt op de urgentie die de burgers zien in plaats van de daadwerkelijk urgentie die speelt rondom Blauwe Energie. De uiteindelijke conclusies zijn door de beperkingen wellicht niet wetenschappelijk volledig valide, maar zouden toch een goede richtlijn moeten geven over de mate van urgentie dat beleefd wordt rondom Blauwe Energie als alternatieve energiebron in West Brabant.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk bespreek ik de belangrijkste resultaten van het onderzoek. Voor een gedetailleerde uitwerking van de resultaten per respondent verwijs ik naar Bijlage 1 Gedetailleerde resultaten van het onderzoek.

4.1 Overeenkomsten in resultaten

Voorafgaand aan het specifiek onderzoeken van de twee factoren van Pelders (2008) die urgentie meetbaar maken bleek uit de eerste reacties op mijn onderzoek al dat er geen urgentie leeft onder de bewoners van West Brabant voor Blauwe Energie in hun regio. Alle respondenten hebben in het interview genoemd dat zij de urgentie rondom Blauwe Energie missen, en/of met mailcontact voorafgaand aan het interview al laten blijken dat ze urgentie missen rondom Blauwe Energie (zie Tabel 3). Over de afwezigheid van urgentie voor Blauwe Energie in West Brabant in de huidige situatie zijn de respondenten het dus eens.

Daarnaast blijkt dat de respondenten ondanks de missende urgentie toch veel kansen zien voor Blauwe Energie ten opzichte van andere alternatieve energiebronnen (zie Tabel 3). Verder kunnen vier van de vijf respondenten geen nadelen noemen van Blauwe Energie. Nadelen van andere alternatieve energiebronnen worden genoemd die bij Blauwe Energie niet aan de orde zijn. Zo wordt onder andere genoemd dat Blauwe Energie geen horizonvervuiling en geluidoverlast veroorzaakt.

Alle respondenten noemen de afwachtende houding van burgers en/of gemeente ten opzichte van Blauwe Energie in de regio West Brabant of de technologische ontwikkelingen die nog op zich laat wachten. De afwachtende houding op meerdere vlakken wordt door respondenten gelinkt aan het conservatieve karakter van bewoners en gemeenten in de regio West Brabant.

De onbekendheid van Blauwe Energie wordt door alle respondenten genoemd. Slechts één van de respondenten gaf aan dat voorafgaand aan het interview hij zich kort had verdiept in Blauwe Energie, verder waren de respondenten voor ik met hen sprak al op de hoogte van het concept Blauwe Energie. Toch merken de respondenten in hun omgeving weinig tot geen bekendheid van Blauwe Energie en verwachten zij dan ook niet dat de gemiddelde bewoner geïnformeerd is over deze vorm van alternatieve energie. Daarnaast geven de respondenten de onbekendheid van Blauwe Energie als mogelijke oorzaak voor de missende urgentie bij bewoners rondom Blauwe Energie als alternatieve energiebron in hun regio.

Het algemeen belang is in totaal vier keer genoemd tegenover negen keer het eigen belang. Lastig hierbij is echter dat deze coderingsaantallen zijn gebruikt wanneer alleen specifiek een eigenbelang of algemeen belang werd genoemd. De kansen die Blauwe Energie kan hebben ten opzichte van andere alternatieve energiebronnen kunnen immers net zo goed voor het eigenbelang of algemeen belang gelden. Wel blijkt uit de interviews dat men duidelijk meer waarde hecht aan het eigenbelang. Zo worden financiële eigenbelangen sterk in acht genomen bij de mogelijke realisatie van Blauwe Energie. Daarnaast heeft de gemeente Steenberg in het verleden vooral geïnvesteerd in windturbines als duurzame alternatieve energiebron. Zoals ik al eerder beschreef heeft Blauwe Energie vele voordelen ten opzichte van de realisatie van windturbines, voor het eigenbelang van bewoners zou Blauwe Energie dus de nadelen van windturbines kunnen vervangen.

Tabel 3, Overzichtstabel codering per respondent.

Aantal coderingen per respondent	1	2	3	4	5	Eindtotaal
Afwachtende houding	6	3	4	4	2	19
Afwachtende burgers	4	2	2		1	9
Afwachtende gemeente	1	1	1	2	1	6
Afwachtende houding technologische vooruitgangen	1		1	2		4
BE onderdeel energietransitie		6	2		2	10
BE onderdeel energietransitie		6	2		2	10
Burgers missen betrokkenheid		12		3		15
Huidige initiatieven niet van onderaf		4		1		5
Missende initiatieven vanuit gemeente		4		2		6
Ver-van-je-bed-show		4				4
Financiële waarden	1	3	3	7	2	16
Missende financiële middelen voor het investeren in BE			1	3		4
Onbereidheid van bewoners betalen BE		1		1		2
Verdienmodel BE onzeker	1	2	2	3	2	10
Kansen BE t.o.v. andere alternatieve bronnen	1	7	9	3	3	23
Geen horizonvervuiling		1		1		2
Geen nadelen van BE		1	2	1	3	7
Geschikte locatie				1		1
Nadelen van andere alternatieve energiebronnen	1	5	7			13
Mogelijkheden om urgentie van BE te creëren	4	8			2	14
Trigger creëren	1	3				4
Uitproberen	1	1			2	4
Voorlichten	2	4				6
Onbekendheid BE	3	7	3	1	2	16
Onbekend in beleid	1	4	1			6
Onbekendheid bij burgers		3				3
Onbekendheid over het algemeen	2		1		2	5
Techniek te moeilijk te begrijpen			1	1		2
Onzekerheid werkzaamheid BE	1	5	4	2		12
Onzekerheid productie		4	1			5
Onzekerheid techniek	1		2	2		5
Onzekerheid verzilting		1				1
Onzekerheid milieuconsequenties BE			1			1
Overheersend belang	2	2	2	1	6	13
Overheersend algemeen belang		2	1		1	4
Overheersend eigenbelang bewoners	2		1	1	5	9
Urgentie mist	2	1		1	1	5
Urgentie mist	2	1		1	1	5
Eindtotaal	20	54	27	22	20	143

4.2 Verschillen in resultaten

Over het algemeen komen de resultaten van de verschillende respondenten behoorlijk met elkaar overeen. Toch zijn er een aantal verschillen in de interviews naar boven gekomen. Deze verschillen zijn vooral in de visie van de respondenten naar de toekomst merkbaar. Variatie in de visie van respondenten loopt van de respondent die heel erg gericht is op de toekomst en daarvoor duurzame ontwikkelingen met open armen ontvangt, naar de respondent die meer gelooft in een geleidelijke energietransitie en het vooral belangrijk vindt om nuchtere plannen te maken, tot de meer conservatieve respondent die liever niet investeert in een vrij onzekere toekomst.

De verschillen in visies van de respondenten weerspiegelen in zekere zin de verschillende visies van de bewoners van de regio West Brabant. Ondanks de kleine steekproef die de grote bevolking weerspiegelt, laten de interviews zien dat een verschil in visie niet hoeft te leiden tot het missen van overeenstemming tussen individuen aangezien de overeenkomsten in de resultaten uitgebreid zijn.

5. Discussie

In dit hoofdstuk beschrijf ik mijn verwachtingen over, en de toekomst van het onderzoek. Daarnaast noem ik de beperkingen die het onderzoek heeft.

5.1 Verwachtingen en de toekomst van het onderzoek

Ik had verwacht dat er momenteel geen urgentie zou leven voor Blauwe Energie onder bewoners in West Brabant. Deze verwachting heb ik vooral gevormd door de gesprekken die ik voorafgaand aan mijn onderzoek heb gevoerd met de heer van Es en door het ontbreken van vermelding van Blauwe Energie in beleidsplannen van de regio West Brabant. Deze verwachting blijkt juist te zijn. In eerste instantie is dat een tegenslag voor de realisatie van Blauwe Energie in West Brabant, maar de resultaten van het onderzoek laten ook zien dat de bewoners in de toekomst wel urgentie zouden kunnen ontwikkelen voor Blauwe Energie.

De urgentie die in de toekomst ontwikkeld kan worden voor Blauwe Energie onder bewoners in West Brabant kan zowel positief als negatief zijn ten opzichte van het realiseren van een Blauwe Energiecentrale. Bewoners zullen immers urgentie zien als Blauwe Energie hun eigenbelangen in gevaar zal brengen, maar de urgentie zal ook bij de bewoners stijgen wanneer de realisatie van een Blauwe Energiecentrale juist gunstig is voor de eigenbelangen van de bewoners. De uiteindelijke houding van bewoners van West Brabant naar Blauwe Energie is in dit huidige stadium nog niet vast te stellen. Wel verwacht ik dat de bewoners over het algemeen positief zullen reageren op deze vorm van alternatieve energie in hun regio. Deze verwachting baseer ik op de vele voordelen voor bewoners die de respondenten noemden van Blauwe Energie; geen horizonvervuiling, geen geluidsoverlast, beperkte oppervlakte van een centrale etc. De voordelen die respondenten noemden waren erg uiteenlopend terwijl als nadeel genoemd werd dat het realiseren van Blauwe Energie wellicht heel duur is omdat de techniek nog niet zo bekend is. Wanneer de Blauwe Energie echter in West Brabant gerealiseerd zou kunnen worden, zijn deze technologische obstakels al overwonnen en is dit dus niet langer meer een nadeel van Blauwe Energie wat de realisatie in de weg kan staan.

Om de realisatie van Blauwe Energie in West Brabant echt in gang te gaan zetten is het als eerste nodig om Blauwe Energie onder de aandacht te brengen bij de bewoners. De veranderstrategieën die ik in het theoretische kader noemde (zie 2.2 De veranderstrategieën van Bennis, Benne & Chin (1969) & 2.3 De vierde veranderstrategie van Zaltman & Duncan (1977)) kunnen een bijdrage leveren aan de manier waarop de aandacht van de bewoners van West Brabant verkregen kan worden voor Blauwe Energie in hun regio. De onbekendheid van Blauwe Energie maakt momenteel dat bewoners in West Brabant er niet van op de hoogte zijn dat Blauwe Energie mogelijk in hun regio gerealiseerd zou kunnen worden. Omdat de bewoners niet op de hoogte zijn van Blauwe Energie kunnen zij hier ook geen urgentie voor voelen. Het onder de aandacht brengen van Blauwe Energie door het bekendheid te geven bij de bewoners kan op verschillende manieren worden bereikt, hierover schrijf ik in hoofdstuk 6. Adviezen, waarbij ik een advies geef over de door mij beoogde meest geschikte veranderstrategie voor deze verandering.

5.2 Beperkingen van het onderzoek

De respondenten geven allen in het interview al heel snel aan dat er geen urgentie leeft onder burgers in West Brabant voor Blauwe Energie. Dit maakt het lastig om het onderzoek objectief uit te kunnen voeren waarbij ik antwoorden zoek op de deelvragen vanuit de factoren 'algemeen belang versus eigenbelang' en 'actueel versus verre toekomst' vanuit de theorie van Pelders (2008). Blauwe Energie leeft momenteel niet volgens de respondenten maar velen van hen zien wel de kansen die Blauwe Energie kan opleveren voor bewoners. De onderzoeksvraag zoekt naar informatie over het

huidige urgentieniveau van bewoners maar de respondenten geven al heel snel aan dat de huidige urgentie volledig afwezig is. Respondenten vertellen daarom over de verwachting die zij hebben hoe bewoners zullen reageren op Blauwe Energie indien het onderwerp bekendheid zal krijgen.

Verder zijn op de steekproef een aantal aanmerkingen. De dorpsraad zou een afspiegeling moeten zijn van de bewoners, maar is dit ook echt het geval? In het interview zijn niet alle dorpsraadleden aan het woord gekomen en zijn op deze manier dan ook bewonersgroepen onderbelicht? Daarnaast is het voor deze respondenten ook heel ingewikkeld om hun eigen mening niet te vertalen in de (verwachte) mening van de bewoners. Het is lastig om de publieke opinie te scheiden van de eigen opinie, zowel voor de respondent als voor mij als onderzoeker om de resultaten evenredig te verwerken. Het aantal respondenten is toch al een beperking van dit onderzoek aangezien een steekproef van vijf personen nooit de hele bevolking van West Brabant kan vertegenwoordigen. Daarnaast zijn de respondenten allemaal woonachtig in de gemeente Steenbergen wat de steekproef hierdoor minder representatief maakt voor de gehele regio West Brabant.

Als laatste speelt urgentie voor Blauwe Energie momenteel nog duidelijk niet bij bewoners van West Brabant. De onbekendheid van Blauwe Energie zorgt ervoor dat men niet op de hoogte is van de voor- en nadelen van Blauwe Energie waardoor het meten van (eigen)belangen sterk wordt bemoeilijkt. De tweede factor 'actueel versus verre toekomst' is echter gemakkelijker te meten omdat men als reden van de ontbrekende urgentie rondom Blauwe Energie het futuristisch beeld van deze alternatieve bron noemt. Doordat de twee factoren vragen om een andere benadering wat betreft de onderzoeksvraag, zijn de factoren niet met elkaar te vergelijken en is een gemiddelde berekenen op basis van de afzonderlijke uitkomsten geen optie. De onderzoeksvraag kan beantwoord worden door de verschillende benaderingen van de twee gemeten factoren in acht te nemen, maar mist een deel van de factoren van de theorie van Pelders (2008) waardoor het vraagt om meer onderzoek naar andere factoren waarmee urgentie gemeten kan worden.

6. Conclusie

In dit hoofdstuk beschrijf ik de conclusie van het onderzoek. De interviews met de vijf respondenten zijn de input om een conclusie te kunnen trekken over de mate van urgentie van Blauwe Energie met behulp van de twee factoren 'algemeen belang versus eigenbelang' en 'actueel versus verre toekomst' volgens de theorie van Pelders (2008).

In dit hoofdstuk beantwoord ik de onderzoeksvraag:

In welke mate leeft er urgentie bij de bewoners van West Brabant rond Blauwe Energie als alternatieve energiebron in hun regio?

De overduidelijke overtuiging van alle respondenten over het feit dat er geen urgentie leeft bij bewoners van West Brabant voor Blauwe Energie in hun regio maakt het heel ingewikkeld om deze urgentie objectief te kunnen beoordelen vanuit de factoren die urgentie meetbaar maken vanuit de theorie van Pelders (2008). Toch ga ik dit proberen toe te lichten in dit hoofdstuk.

6.1 Algemeen belang versus eigenbelang

Vinden burgers in West Brabant dat Blauwe Energie in hun regio vooral voor het eigenbelang of voor het algemeen belang gerealiseerd zou moeten worden?

Bij ieder interview heeft de respondent aangegeven dat er momenteel geen sprake is van urgentie rondom Blauwe Energie in West Brabant bij bewoners. Toch noemen alle respondenten ook voordelen die Blauwe Energie kan opleveren voor de bewoners. Deze voordelen zijn overheersend voordelen vanuit het eigenbelang van de bewoners. Voordelen die het meeste genoemd worden door de respondenten zijn voordelen van Blauwe Energie ten opzichte van andere alternatieve energiebronnen zoals windturbines en zonneparken; Blauwe Energie betreft een klein oppervlak en veroorzaakt geen horizonvervuiling en geluidsoverlast.

Het algemeen belang wordt overduidelijk sterker vertegenwoordigd wanneer respondenten de voor- en nadelen van Blauwe Energie noemen. Dit is onder meer te zien in **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** waarin het totaal van de codes van alle interviews is weergegeven en het eigenbelang ruim twee keer zoveel codering heeft opgebracht als het algemeen belang. Daarnaast heb ik tijdens het coderen het algemeen belang niet opgedeeld in verschillende codes zoals ik dat voor het eigenbelang wel heb gedaan omdat hiervoor veel meer variatie in antwoorden was.

Als antwoord op de deelvraag '*Vinden burgers in West Brabant dat Blauwe Energie in hun regio vooral voor het eigenbelang of voor het algemeen belang gerealiseerd zou moeten worden?*' geef ik dan ook dat het eigenbelang duidelijk sterker wordt vertegenwoordigd dan het algemeen belang wanneer bewoners over Blauwe Energie spreken in hun regio.

6.2 Actueel versus verre toekomst

Is de redenatie die burgers in West Brabant geven over de realisatie van Blauwe Energie gebaseerd op de verre toekomst of gaat het in op de actualiteit?

Het merendeel van de respondenten ziet Blauwe Energie nog niet gerealiseerd worden in West Brabant in de nabije toekomst. De meeste respondenten geven hier de onzekere techniek en nog recente ontwikkeling van Blauwe Energie als reden voor. Ook worden financiële zorgen genoemd omtrent de realisatie van Blauwe Energie. Op basis van de interviews kan dus gezegd worden dat men in West Brabant momenteel geen urgentie ziet voor Blauwe Energie omdat het wordt gezien als iets van de verre toekomst.

6.3 Algemene conclusie

De twee factoren 'algemeen belang versus eigenbelang' en 'actueel versus verre toekomst' zijn niet met elkaar te vergelijken, een gemiddelde berekenen van de uitkomsten van de interviews is dan ook geen goede graadmeter voor de mate van urgentie omdat er te veel andere factoren van urgentie in dit onderzoek niet meegenomen konden worden.

Toch kan ik concluderen aan de hand van dit onderzoek dat er momenteel geen urgentie leeft voor Blauwe Energie bij bewoners in West Brabant. Blauwe Energie wordt over het algemeen wel als kansrijk gezien door de respondenten. Al dan niet samen met andere (alternatieve) energiebronnen kan Blauwe Energie in de toekomst wel gaan zorgen voor het vervullen van de energiebehoefte van West Brabant.

Uit mijn onderzoek blijkt dus dat momenteel geen sprake is van urgentie bij bewoners van West Brabant omtrent Blauwe Energie in hun regio. Toch zou de urgentie in de toekomst kunnen toenemen omdat de respondenten wel veel voordelen en eigenbelangen noemen. Voor nu is het antwoord op de onderzoeksvraag: er leeft geen urgentie bij de bewoners van West Brabant rond Blauwe Energie als alternatieve energiebron in hun regio.

7. Adviezen

Dit hoofdstuk is wellicht het belangrijkste hoofdstuk van het onderzoek, het gaat bij Blauwe Energie overigens over ontwikkelingen van de toekomst en de aanbevelingen die ik in dit hoofdstuk zal geven zijn gericht op deze toekomst (van Blauwe Energie).

In eerste instantie komt het aantal voordelen die genoemd worden vanuit het eigenbelang van bewoners en de daarbij missende urgentie die de respondenten noemen niet overeen met de theorie van Pelders waarin wordt beweerd dat een groot eigenbelang juist resulteert in een hoge mate van urgentie. Toch blijkt er een verklaring te zijn voor de missende urgentie bij de bewoners rondom Blauwe Energie ondanks de vele eigenbelangen die zij hierbij zullen hebben. De onbekendheid van de Blauwe Energie en al haar voordelen is hier de oorzaak van. Omdat bewoners niet weten wat Blauwe Energie is en wat het voor hen zou kunnen betekenen, kunnen zij er ook (nog) niet de urgentie van inzien.

De onbekendheid die heerst over Blauwe Energie speelt een grote rol. Pas wanneer men op de hoogte is van Blauwe Energie en de voor- en nadelen die deze alternatieve energiebron op kan leveren zullen de bewoners urgentie kunnen inzien van Blauwe Energie in hun regio. Al snel wordt gedacht dat Blauwe Energie niet toepasbaar zal zijn in de huidige samenleving omdat men niet weet wat Blauwe Energie is. Ondanks de huidige proeflocatie op de Afsluitdijk blijkt Blauwe Energie nog geen bekendheid te hebben en is het voor veel mensen nog een concept van de verre toekomst waardoor zij geen urgentie voelen voor de snelle ontwikkeling van Blauwe Energie in hun regio.

Duidelijk is dat er iets moet veranderen aan de onbekendheid van Blauwe Energie onder bewoners in de regio West Brabant indien men (de gemeente, de overheid, de VKK, de bewoners zelf, welke partij dan ook; de veranderaar), wenst dat de urgentie van Blauwe Energie zal toenemen onder de bewoners van West Brabant. Waar hoe pakken we deze verandering aan? Ik gebruik de veranderstrategieën van Bennis, Benne & Chin om hier een passend antwoord op te vinden.

Geleerd kan worden van de manier waarop de realisatie van windturbines in gang is gezet. Voor de bewoners van de gemeente Steenberghe waren de windturbines de eerste verandering op het gebied van duurzame energiewinning in hun regio. Om deze verandering in gang te zetten is gebruik gemaakt van de 'coercive power strategies' (Bennis, Benne, & Chin, 1969). De 'coercive power strategies' vindt plaats wanneer er op een of andere manier macht wordt uitgeoefend, meestal door de overheid. De uiteindelijke verandering is meestal een naleving van de groep met minder macht zoals gewenst door de groep met meer macht. De bewoners hadden weinig inspraak in de realisatie van de windturbines omdat 'de contracten al getekend waren'. Bewoners hebben door de ervaring rondom de realisatie van de windturbines het gevoel dat de gemeente niet achter hen staat. Het is daarom aan de initiatiefnemer van Blauwe Energie in West Brabant om de bewoners op een andere manier dan voorheen enthousiast te krijgen en mee te nemen in de realisatie van Blauwe Energie in hun regio.

De veranderstrategieën 'rational-empirical strategies' (Bennis, Benne, & Chin, 1969) biedt voor het vergroten van urgentie rondom Blauwe Energie bij de bewoners van West Brabant een goede uitkomst. Voor de 'rational-empirical strategies' worden twee aannames gedaan; 1) mensen zijn rationeel en 2) wanneer het eigenbelang van mensen aan bod komt zullen zij rationeel handelen om dit eigenbelang te vervullen. Het rationele van de mens is te zien bij de missende urgentie voor Blauwe Energie bij bewoners in West Brabant omdat men momenteel Blauwe Energie ziet als iets van de verre toekomst en vanuit rationaliteit dus nog geen urgentie zal toekennen aan Blauwe Energie. Door bewoners voor te lichten over de meest recente ontwikkelingen van Blauwe Energie, kunnen zij zien dat Blauwe Energie eigenlijk helemaal niet zo futuristisch hoeft te zijn en vormen

kunnen zij een realistisch tijds patroon bepalen waarin Blauwe Energie haalbaar zal zijn. Ten tweede moeten de voordelen van het eigenbelang bekend worden bij de bewoners. Wanneer men ziet dat de realisatie van Blauwe Energie een rationele beslissing is vanuit het eigenbelang zullen zij volgens de 'rational-empirical strategies' aangezet worden tot verandering.

Bekendheid verkrijgen bij burgers voor de realisatie mogelijkheden met een realistische tijdsverloop en het in beeld brengen van de voordelen die men kan genieten aan Blauwe Energie zijn de twee belangrijkste aandachtspunten voor het vergroten van de urgentie voor Blauwe Energie bij bewoners in West Brabant. Ik noem een aantal voorbeelden waarmee en hoe de bekendheid over/van Blauwe Energie vergroot zou kunnen worden waardoor de bekendheid voor bovengenoemde twee factoren vergroot kan worden. De adviezen die ik hierbij geef verdeel ik hierbij in maatschappelijke en wetenschappelijke adviezen.

Wetenschappelijke adviezen:

- **Meer onderzoek is nodig om de mogelijkheden van Blauwe Energie en de hierbij voortkomende voor- en nadelen in kaart te brengen.** Het onderzoek dat ik heb uitgevoerd is een eerste stap in de bekendheid van Blauwe Energie in West Brabant. Oriënterend onderzoek naar de mogelijke kansen voor Blauwe Energie in West Brabant is nodig om het proces naar bekendheid in gang te zetten. Echter is het ook belangrijk dat er gedetailleerd onderzoek wordt uitgevoerd om de bewoners met feiten te kunnen overtuigen van de voordelen die Blauwe Energie voor hen kan opleveren.

Maatschappelijke adviezen:

- **Het belangrijkste doel is dat de bewoners door voorlichting inzicht krijgen in de voordelen die Blauwe Energie voor hun eigenbelang kan opleveren.** Om bewoners meer te betrekken bij de realisatie van Blauwe Energie dan bij projecten voorheen, worden bijeenkomsten, informatieavonden en presentaties over Blauwe Energie georganiseerd die de bewoners inlichten over de ontwikkelingen en kansen van Blauwe Energie in hun regio. Bewoners moeten worden voorgelicht met behulp van objectieve en heldere data. De voordelen en de nadelen moeten inzichtelijk zijn voor de bewoners. De financiering van het project is hier dan ook geen uitzondering op aangezien blijkt dat financiële (on)zekerheden doorslaggevend kunnen zijn voor bewoners. De kansen die Blauwe Energie voor de bewoners kan opleveren moeten gecommuniceerd worden naar de bewoners op een transparante en overzichtelijke manier. Een paar voorbeelden waar gebruik gemaakt van kan worden om bewoners voor te lichten genoemd door een aantal respondenten van de interviews; multi criteria analyse van de voor- en nadelen van Blauwe Energie in West Brabant, succesverhalen van Blauwe Energiecentrales elders in Nederland of Europa,
- **De dorpsraden zouden een grote rol kunnen spelen in het bereiken van de bewoners aangezien zij hun bevolking het beste kennen.** Bij bijeenkomsten, informatieavonden en presentaties over Blauwe Energie is de dorpsraad vertegenwoordigd. De dorpsraad kan op deze manier dienen als aanspreekpunt voor de bewoners en tegelijkertijd haar bewoners vertegenwoordigen bij onderhandelingen met initiatiefnemers van de realisatie van Blauwe Energie.
- **Het is van belang dat de ontwikkeling van Blauwe Energie niet te lang op zich laat wachten.** De realisatie van Blauwe Energie zal geleidelijk moeten verlopen zodat de bewoners genoeg gelegenheid en tijd hebben om zich bij de realisatie te trekken. Toch is het starten van de eerste ontwikkelingen, onderzoeken en voorlichtingen op korte termijn aan te raden.

Het is erg onwaarschijnlijk dat er vanuit de bewoners een initiatief wordt gestart voor de ontwikkeling van Blauwe Energie zonder hulp van andere partijen door het afwachtende en conservatieve karakter van de bevolking.

Daarnaast zijn bewoners er momenteel van overtuigd dat de Blauwe Energie slechts toekomstmuziek is, door hen het tegendeel te bewijzen en al actief te starten met onderzoek en voorlichting, wordt vermeden dat deze vorm van alternatieve energie naar de achtergrond verdwijnt en nooit urgent zal worden onder de bewoners.

Wil men een verandering in elektriciteitsproductie voort brengen, dan moet er geïnvesteerd worden met tijd, moeite en geld in de ontwikkeling hiervan.

Door de onbekendheid van Blauwe Energie aan te pakken, kunnen de bewoners van West Brabant overtuigd worden van de veelbelovende kansen die Blauwe Energie voor hun kan opleveren. Om de wereldwijde klimaatproblematiek aan te pakken, moeten we ergens beginnen. Blauwe Energie voor West Brabant zou hierin een mooi begin kunnen zijn om op kleine schaal een steentje bij te dragen aan het verminderen van de gigantische druk die de mensheid op de aarde legt, dag in dag uit.

8. Bibliografie

- Bennis, W. G., Benne, K. D., & Chin, R. E. (1969). *The Planning of Change: 2nd Edition*. Holt, Rinehart and Winston.
- De Nieuwe Afsluitdijk. (sd). *Blue Energy*. Opgehaald van De Nieuwe Afsluitdijk: <https://deafsluitdijk.nl/projecten/blue-energy/documenten/>
- Europese Commissie. (sd). *Oorzaken van de klimaatverandering*. Opgehaald van Europese Commissie, officiële website: https://ec.europa.eu/clima/change/causes_nl
- Grient van der, F. (2020, maart 12). *Goede vraag: waarom zitten we nog niet massaal aan de blauwe energie?* Opgehaald van Technisch Weekblad: <https://www.technischweekblad.nl/artikelen/tech-achtergrond/goede-vraag-waarom-zitten-we-nog-niet-massaal-aan-de-blauwe-energie>
- Karytsas, S., & Theodoropoulou, H. (2014, juni 20). Socioeconomic and demographic factors that influence publics' awareness on the different forms of renewable energy sources. *Renewable Energy*, pp. 480 - 485.
- Konijn, D. (2017, maart 31). *Wat is blauwe energie en wat zijn de voordelen?* Opgehaald van Energie Next: <https://energienext.nl/wat-is-blauwe-energie-en-wat-zijn-de-voordelen/>
- Mars, A. (2006). *Hoe krijg je ze mee?* Assen: Van Gorcum.
- Pelders, E. (2008, juli 24). *De geboorte van een project. (Master scriptie City Developer)*. Opgehaald van <https://thesis.eur.nl/pub/10549>
- Pelders, E. (2009). Urgentie is meetbaar. *Real Estate*, p. 50.
- Raven, R. P., Mourika, R. M., Feenstra, C. F., & Heiskanen, E. (2008, oktober 2). Modulating societal acceptance in new energy projects: Towards a toolkit methodology for project managers. *Energy*, pp. 564 - 574.
- RED Stack. (sd). *Reverse ElectroDialysis (RED)*. Opgehaald van RED Stack: <https://www.redstack.nl/nl/technologie/reverse-electrodialysis-red>
- RES West Brabant. (2020). *Contourennotitie RES West-Brabant*. Stuurgroep voor consultatie.
- RIVM. (sd). *Energietransitie*. Opgehaald van Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM): <https://www.rivm.nl/onderwerpen/energietransitie>
- stichting Dorpsraad Dinteloord en Prinsenland. (2018). *Over de dorpsraad*. Opgehaald van Dorpsraad Dinteloord: <https://www.dorpsraaddinteloord.nl/site/index.php/bestuur>
- Vereniging van Kleine Kernen Noord-Brabant. (sd). *Doelstellingen*. Opgehaald van De vereniging kleine kernen noord-brabant: <https://www.vkknoordbrabant.nl/organisatie/Doelstellingen>
- Wang, Z. (2018, oktober 9). Nanogenerators, self-powered systems, blue energy, piezotronics and piezo-phototronics—A recall on the original thoughts for coining these fields. pp. 477 - 483.
- Wang, Z., Jiang, T., & Xu, L. (2017, juni 22). Toward the blue energy dream by triboelectric nanogenerator networks. *Nano Energy*, pp. 9 - 23.
- Zaltman, G., & Duncan, R. (1977). *Strategies for planned change*. New York: Wiley.

Bijlage 1 Gedetailleerde resultaten van het onderzoek

In deze bijlage zal ik de resultaten van de interviews beschrijven. De bijdragen aan de factoren waaraan ik urgentie meet ('algemeen belang versus eigenbelang' en 'verre toekomst versus actueel') zijn per respondent samengevat. Het betreft hierbij de mening van de respondent zelf over Blauwe Energie, maar de respondenten waren ook allen bereid een verwachting uit te spreken over de visie die bewoners zullen hebben rondom Blauwe Energie. Naast een samenvatting van de belangrijkste uitlatingen, geef ik een overzicht van de score van urgentie voor de gemeten factoren en een overzicht van het aantal gebruikte codes per categorie per respondent.

Respondent 1

Respondent nummer 1 betrof een bestuurslid van de VKK. Deze respondent is werkzaam geweest als wethouder van de gemeente Steenbergen en bij de samenwerkende partijen binnen de Zuidwestelijke delta, daarnaast woonachtig in de gemeente Steenbergen. In het interview hebben we zowel gesproken over de professionele benadering van Blauwe Energie, als de persoonlijke overtuiging betreffende de Blauwe Energie en andere alternatieve energiebronnen.

Algemeen belang versus eigenbelang

Deze respondent staat over het algemeen zelf heel positief tegenover Blauwe Energie, maar merkt dat de mening van mensen om hem heen hiervan verschilt. De respondent spreekt over het 'not-in-my-backyard principe' waarbij men bereid is om mee te werken, maar zelf geen concessies wil doen ten koste van hun eigenbelang: *"Het is altijd 'not-in-my-backyard' bij mensen!"* Hieruit blijkt dat mensen het algemeen belang aan de kant schuiven wanneer zij er zelf een nadeel aan zullen beleven. Dit is een interessante bevinding betreffende de Blauwe Energie aangezien verwacht wordt dat men geen tot weinig nadeel zal ervaren aan deze alternatieve energiebron.

Opmerkelijk is dat de optie voor Blauwe Energie nog helemaal niet leeft aangezien het wel de kans zou kunnen bieden voor het verminderen van nadelen van andere (alternatieve) energiebronnen. Het NIMBY principe laat zien dat er geen urgentie is bij het vinden van geschikte alternatieve energiebronnen. Echter kan juist het NIMBY principe een stimulans zijn voor het zien van de urgentie van de Blauwe Energie omdat deze energiebron weinig tot geen nadelen kent.

Verder vertelde deze respondent ook dat in het verleden het realiseren van windturbines in de omgeving van Dinteloord voor heel veel weerstand heeft gezorgd. Bij het realiseren van de windturbines is volgens deze respondent niet goed gebruik gemaakt van de voordelen die er voor de bewoners nog uit de windenergie te behalen vielen. De respondent zou liever gehad hebben dat er vanuit de bewoners een positievere houding was voortgekomen, hij verwoordt dit op de volgende manier: *"Om de tafel gaan zitten en het beste ervan proberen te maken voor de burgers."* Volgens deze respondent moet je rekening houden met weerstand van de bevolking doordat de angst ontstaat dat veranderingen hun situatie zal verslechteren.

Verre toekomst versus actueel

Voor de afwachtende houding van burgers wordt opmerkelijk vaak genoemd door respondent 1 (zie Tabel 5). De respondent heeft genoeg ideeën om het grotere publiek enthousiast te maken over Blauwe Energie waarbij voorlichting de grootste rol speelt. Het uitvoeren van dit onderzoek kan volgens deze respondent al een goede eerste stap zijn om de urgentie rondom Blauwe Energie aan te spreken die nu nog duidelijk mist, aldus de respondent.

In de carrière van de respondent is hij nog nooit concreet bezig geweest met Blauwe Energie als alternatieve energiebron. Dit geeft al aan hoe weinig urgentie leeft rondom het thema Blauwe

Energie. De respondent is voormalig wethouder bij de gemeente Steenberg en werkzaam geweest bij de Zuidwestelijke delta, wat beide functies zouden zijn waar het aannemelijk is om ervan uit te gaan dat de kansen van Blauwe Energie besproken zouden zijn indien men urgentie toe zou kennen aan de Blauwe Energie. Echter blijkt uit het interview dat het tegendeel waar is.

Volgens de respondent heeft dit te maken met de manier waarop mensen nadenken over nieuwe ontwikkelingen. Volgens de respondent zijn veel mensen bang voor veranderingen en durven zij tegelijkertijd niet aan de toekomst te denken. Daarnaast vertelt hij dat wethouders het concept Blauwe Energie niet oppakken. Zelf is de respondent juist heel erg gericht op toekomstgericht werken *“Ga nou eens in kansen denken i.p.v. bedreigingen!”*, maar helaas blijkt dat dit bij het merendeel van de bewoners niet speelt.

Tabel van urgency

Blauwe Energie kan voor het eigenbelang van bewoners van West Brabant voordelen hebben. Weerstand is regel in plaats van uitzondering en ontstaat vaak omdat de belangen van de bewoners in gevaar komen. Toch kan juist de Blauwe Energie de eigenbelangen van bewoners goed doen. Het probleem is hierbij volgens de respondent dat men nog niet op de hoogte is van Blauwe Energie. Wanneer men wél op de hoogte zou zijn van de kansen die Blauwe Energie te bieden heeft, zal de urgentie voor Blauwe Energie erg snel toenemen. Tabel 4 betreft het urgentieniveau die men zou toekennen aan Blauwe Energie wanneer het toegepast zou worden, naar verwachting zullen er in deze situatie veel voordelen zijn bij Blauwe Energie voor bewoners dus zal de urgentie groot zijn.

Men denkt niet toekomstgericht. Bewoners zijn bang voor veranderingen en durven niet aan de toekomst te denken. Dit resulteert in een ‘lack of urgency’ voor de factor ‘verre toekomst versus actueel’.

Tabel 4, Tabel van urgency respondent 1

Respondent: 1	Lack of urgency	Search of urgency	Sense of urgency
Algemeen belang versus eigenbelang			
Verre toekomst versus actueel			

Tabel 5, Codering interview per categorie respondent 1.

Aantal van reactie	Kolomlabels
Rijlabels	1
Afwachtende houding	6
Afwachtende burgers	4
Afwachtende gemeente	1
Afwachtende houding technologische vooruitgangen	1
Financiële waarden	1
Verdienmodel BE onzeker	1
Kansen BE t.o.v. andere alternatieve bronnen	1
Nadelen van andere alternatieve energiebronnen	1
Mogelijkheden om urgentie van BE te creëren	4
Trigger creëren	1
Uitproberen	1
Voorlichten	2
Onbekendheid BE	3
Onbekend in beleid	1
Onbekendheid over het algemeen	2
Onzekerheid werkzaamheid BE	1
Onzekerheid techniek	1
Overheersend belang	2
Overheersend eigenbelang bewoners	2
Urgentie mist	2
Urgentie mist	2
Eindtotaal	20

Respondent 2

Respondent nummer 2 is lid van de dorpsraad van Dinteloord. In Dinteloord zijn de afgelopen jaren een behoorlijk aantal windturbines geplaatst waarbij veel weerstand ontstond bij de bewoners, de dorpsraad was er toen onder andere om de bewoners te ondersteunen en te helpen. Als lid van de dorpsraad van Dinteloord kent deze respondent zijn bewoners goed en representeert dan ook samen met de anderen leden van de dorpsraad de diverse groeperingen van Dinteloord (stichting Dorpsraad Dinteloord en Prinsenland, 2018).

Algemeen belang versus eigenbelang

Respondent 2 vertelt over de onbereidheid van mensen om financieel bij te dragen aan de energietransitie. Deze respondent geeft aan dat de bewoners van Dinteloord wel open staan voor goede initiatieven, maar wanneer zij iets financieel moeten bijdragen om deze initiatieven te steunen, is de steun voor het initiatief plotseling verdwenen.

Naast het financiële struikelblok, denkt respondent 2 dat de bewoners de Blauwe Energie vooral zien als 'ver-van-je-bed-show'. De locatie waar de Blauwe Energie toegepast kan worden is te ver afgelegen van de gemeente, aldus deze respondent.

Voor de realisatie van een Blauwe Energiecentrale zou het wellicht nodig zijn om een waterpartij te verzilten. Deze verzilting zien boeren niet zitten omdat dit het irrigatiesysteem van boeren kan doen veranderen. Vanuit dit standpunt wordt dus een negatieve houding richting Blauwe Energie ingezet gebaseerd op het eigenbelang van boeren die mogelijk met verzilting van hun land te maken krijgen.

Voor de windturbines en zonneparken die voorheen in Dinteloord en omgeving zijn geplaatst of nog geplaatst worden, ontvangen boeren financiële vergoedingen. De financiële middelen die het beschikbaar maken van hun land voor het opwekken van energie beschikbaar komen, zijn de motivatie voor de boeren om deel te nemen aan deze initiatieven en niet de duurzaamheidsoverwegingen die hierbij komen kijken. De financiële voordelen die de initiatieven voor zonneparken en windturbines meebrengen zijn gunstig voor het eigenbelang van de boeren. Onduidelijk is nog of Blauwe Energie ook zulke financiële voordelen kan opleveren voor boeren waardoor boeren mogelijk meer kansen zien in wind- en/of zonne-energie dan in Blauwe Energie.

Verder geeft respondent 2 aan dat er veel wordt gewerkt met coöperaties die bestaan uit verschillende partijen die samen initiatieven opzetten op het gebied van alternatieve energiebronnen in Dinteloord. Echter geeft hij hierbij aan dat het deze coöperaties vooral gaat om het geld dat te verdienen is met deze initiatieven en niet vanuit de motivatie van bewoners op het gebied van duurzaamheid. De bewoners voelen zich veelal niet betrokken bij ontwikkelingen in hun dorp, dit is ook duidelijk te zien in

Tabel 7.

De aspecten die respondent 2 vanuit het eigenbelang van de bewoners (en boeren) noemt, zijn tot dus ver negatief ten opzichte van het realiseren van Blauwe Energie in West Brabant. Toch ziet de respondent ook kansen voor Blauwe Energie die andere alternatieve energiebronnen zoals wind- en zonne-energie niet waar kunnen maken. Als eerst noemt hij hiervoor de continue aanvoer van water die zorgt voor een continue opwekking van elektriciteit. In tegenstelling tot wind en zon, is water altijd aanwezig waardoor een continue opwekking van elektriciteit mogelijk is. Ten tweede zal de onzichtbaarheid van Blauwe Energie geen horizonvervuiling veroorzaken.

Na al deze op eigenbelangen gerichte benaderingen van de bevolking geeft respondent 2 ook aan dat hij persoonlijk juist pleit voor het hanteren van het algemeen belang. Zo noemt hij dat er verder gezocht moet worden naar een écht duurzame manier om energie op te wekken. Een beter wereldwijd beleid is daar voor nodig volgens respondent 2.

Verre toekomst versus actueel

Het vinden van geschikte alternatieve energiebronnen staat op de agenda als 'een van de zo veel doelen'. Dit zorgt ervoor dat zowel de gemeente als de bewoners een afwachtende houding hebben ten opzichte van de Blauwe Energie. Daarnaast worden geen initiatieven van onderaf gestart gericht op welke alternatieve energiebron dan ook, waardoor de bewoners niet worden aangesproken om mee te denken (over Blauwe Energie, maar ook over alternatieve energiebronnen over het algemeen). Aangezien de bewoners volgens de respondent niet bezig zijn met Blauwe Energie als alternatieve energiebron, is het logisch dat de bewoners de Blauwe Energie niet zien als iets van de nabije toekomst.

Respondent 2 is er zelf van overtuigd dat de Blauwe Energie samen met andere alternatieve energiebronnen in de toekomst uitkomst kan bieden als zogenoemde 'energiemix'. Omdat de respondent nog wel in onzekerheden aangeeft betreffende de werkzaamheden en de capaciteit van Blauwe Energie, verwacht hij dat deze energiemix nog voor een onbepaalde tijd op zich zal laten wachten.

Tabel van urgency

Ook al ziet de respondent zelf vooral het algemeen belang dat Blauwe Energie betreft, de bewoners van Dinteloord zijn volgens hem vooral gericht op de financiën. Bewoners zouden geen geld willen investeren in duurzaamheid en wanneer er initiatieven worden georganiseerd, zijn deze door derden partijen georganiseerd en/of enkel gericht op het behalen van financiële voordelen in plaats van het verbeteren van de duurzaamheid.

Het voorkomen van horizonvervuiling met Blauwe Energie en de continue aanvoer van de energiebron, maakt dat er voordelen ontstaan die de Blauwe Energie aantrekkelijk kunnen maken voor de bewoners. Echter mist er de bekendheid van Blauwe Energie waardoor bewoners niet op de hoogte zijn van de voordelen (en nadelen) die belangrijk zijn voor het eigenbelang van de bewoners. Van urgentie rondom Blauwe Energie zou dus sprake zijn wanneer het meer bekendheid zal krijgen waardoor de categorie 'sense of urgency' van toepassing is op de factor 'algemeen belang versus eigenbelang'.

De Blauwe Energie wordt door de bewoners nog niet als actueel gezien. Toch zijn er wel al doelen opgesteld omtrent het vinden van alternatieve energiebronnen. Daarnaast is respondent 2 zich, afgezien van enkele technologische onzekerheden, ervan bewust dat Blauwe Energie een plaats zou kunnen krijgen in de 'energiemix'. Dit samengenomen met het feit dat volgens respondent 2 bewoners in Dinteloord wel openstaan voor initiatieven, zorgt ervoor dat er toch wel enigszins een toekomst wordt gezien in de Blauwe Energie waardoor de factor 'verre toekomst versus actueel' in de categorie 'search of urgency' valt.

Tabel 6, Tabel van urgency respondent 2

Respondent: 2	Lack of urgency	Search of urgency	Sense of urgency
Algemeen belang versus eigenbelang			
Verre toekomst versus actueel			

Tabel 7, Codering interview per categorie respondent 2.

Aantal van reactie	Kolomlabels
Rijlabels	2
Afwachtende houding	3
Afwachtende burgers	2
Afwachtende gemeente	1
BE onderdeel energietransitie	6
BE onderdeel energietransitie	6
Burgers missen betrokkenheid	12
Huidige initiatieven niet van onderaf	4
Missende initiatieven vanuit gemeente	4
Ver-van-je-bed-show	4
Financiële waarden	3
Onbereidheid van bewoners betalen BE	1
Verdienmodel BE onzeker	2
Kansen BE t.o.v. andere alternatieve bronnen	7
Geen horizonvervuiling	1
Geen nadelen van BE	1
Nadelen van andere alternatieve energiebronnen	5
Mogelijkheden om urgentie van BE te creëren	8
Trigger creëren	3
Uitproberen	1
Voorlichten	4
Onbekendheid BE	7
Onbekend in beleid	4
Onbekendheid bij burgers	3
Onzekerheid werkzaamheid BE	5
Onzekerheid productie	4
Onzekerheid verzilting	1
Overheersend belang	2
Overheersend algemeen belang	2
Urgentie mist	1
Urgentie mist	1
Eindtotaal	54

Respondent 3

Respondent 3 is tevens een bestuurslid van de dorpsraad van Dinteloord. Ook deze respondent geeft inzicht in hoe hij zelf tegenover de Blauwe Energie staat en hoe hij denkt dat de bewoners zullen reageren op Blauwe Energie in hun regio. Deze respondent kent de bewoners van Dinteloord goed vanuit zijn rol als lid van de dorpsraad.

Algemeen belang versus eigenbelang

Respondent 3 vertelt ook eerst over de ontwikkelingen die al hebben plaatsgevonden op het gebied van alternatieve energiebronnen in Dinteloord. De respondent vertelt over de windturbines die er ondanks de grote weerstand van bewoners toch zijn gekomen. Weerstand ontstond vooral doordat de voormalige relatief kleine windturbines vervangen werden door grotere turbines. De respondent vertelt dat dit op een vervelende manier is gebeurd omdat men niet meer af kon van eerder overeengekomen contracten. Vanuit zijn rol als lid van de dorpsraad, heeft hij altijd geprobeerd om er voor de mensen in Dinteloord het beste van te maken door de sociale randvoorwaarden te maximaliseren. De visie van de respondent om voor de bewoners het beste te halen uit de windturbines is een vertaling naar het eigenbelang. De respondent heeft geprobeerd om met de sociale randvoorwaarden de eigenbelangen van de bewoners te kunnen verdedigen, maar zoals de respondent vertelde: *“De dorpsraad heeft juist gehamerd om het maximaliseren van de sociale randvoorwaarden, maar dat heeft bij de bevolking hier weinig indruk gemaakt, laat ik het zo netjes formuleren...”* Als verklaring voor het niet aangrijpen van de kans om de sociale randvoorwaarden te accepteren, geeft de respondent aan dat de bevolking heel gehecht is aan wat er is. De bewoners willen niet veranderen wat er is, de sociale randvoorwaarden zullen daar geen verandering in brengen. Het is daarom een uitdaging om de bewoners toch urgentie van Blauwe Energie in te kunnen laten zien ondanks de vermeende voordelen van deze alternatieve bron van energie.

De respondent is zelf meer gericht op de economische aspecten die Blauwe Energie heeft dan de milieuaspecten die eventueel een probleem zouden kunnen vormen. De respondent geeft aan te verwachten dat de kosten voor Blauwe Energie erg hoog zullen zijn. Ook al noemt de respondent een aanzienlijk aantal voordelen en kansen van Blauwe Energie ten opzichte van andere alternatieve energiebronnen (zie Tabel 9), de redenering van respondent 3 is gericht op het eigenbelang. De economische aspecten die invloed hebben op individuen zullen negatief zijn volgens de respondent, dit acht hij belangrijker dan de positieve milieuaspecten die de Blauwe Energie zou kunnen brengen.

Verder wordt het eigenbelang dat goed wordt gedaan bij de realisatie van windturbines en/of zonneparken genoemd. Boeren kunnen geld verdienen met het plaatsen van windturbines en/of zonnepanelen op hun land. Voor Blauwe Energie is nog onduidelijk of het voor boeren mogelijk is om geld te verdienen aan de Blauwe Energie. Het eigenbelang van de mogelijkheid om geld te verdienen met deze vorm van alternatieve energie is hierbij belangrijker dan het algemeen belang van Blauwe Energie en de duurzaamheidsvoordelen die deze alternatieve bron kan hebben.

Verre toekomst versus actueel

Zoals bij de factor ‘algemeen belang versus eigenbelang’ al te lezen was, vertelde respondent 3 over de grote mate waarin bewoners gehecht zijn aan hun omgeving en die willen behouden in de huidige staat. Dit kan een reden zijn waarom men nog geen urgentie voelt voor de actuele realisatie van Blauwe Energie.

Daarnaast geeft respondent 3 aan dat er de techniek mogelijk nog te nieuwe is achter Blauwe Energie; *“Het probleem is denk ik dat dat een techniek is (...), die echt nog in de kinderschoenen staat”, “Misschien is de techniek nog te nieuw.”* Deze citaten geven aan dat de respondent nog niet

gelooft in een realisatie van Blauwe Energie op korte termijn. Ook valt de hoeveelheid coderingen betreffende de onzekerheid over de werkzaamheid van Blauwe Energie op bij deze respondent (Tabel 9).

De respondent twijfelt of Blauwe Energie wel de beste optie is als alternatieve energiebron. De respondent is ervan overtuigd dat men niet moet investeren in Blauwe Energie als blijkt dat het niet tot een totaaloplossing kan leiden. Volgens de respondent is het een betere tactiek om te stoppen met zoeken naar tijdelijke oplossingen en eerst te investeren in onderzoek naar alle mogelijke oplossingen alvorens de geschikte oplossing massaal te gaan toepassen in de toekomst op grote schaal. Dit is een hele duidelijke aanwijzing dat deze respondent Blauwe Energie ziet als iets van de verre toekomst.

Verder vertelde de respondent over de visie van de gemeente op het vinden van alternatieve energiebronnen. Door de grote weerstand die ontstaan is rondom het realiseren van de windturbines, zal de gemeente Steenberghe de komende tijd niet nog meer windturbines plaatsen. De gemeente ziet op dit moment zonneparken als beste optie voor alternatieve energiebron en is dan ook bezig met de realisatie van enkele initiatieven. Blauwe Energie speelt niet bij de gemeente waardoor het onwaarschijnlijk is dat het in de nabije toekomst zal ontwikkeld worden, aldus de respondent.

Tabel van urgency

De respondent verwacht dat de realisatie van Blauwe Energie te veel geld zal kosten en daardoor niet financieel rendabel zal zijn. Daarnaast zijn bewoners volgens de respondent heel erg gehecht aan de huidige leefomgeving en daardoor niet geïnteresseerd in veranderingen die hun eigenbelangen in gevaar zouden kunnen brengen. Respondent 3 ziet veel obstakels die nog overwonnen moeten worden om de eigenbelangen van de bewoners niet in de weg te zitten. Op basis van de theorie van Pelders (2008) zou je verwachten dat er veel urgentie rond Blauwe Energie leeft omdat de bewoners hun eigen belangen willen beschermen, daarom 'sense of urgency' voor de factor 'algemeen belang versus eigenbelang'.

Respondent 3 ziet Blauwe Energie duidelijk als iets van de verre toekomst, als het al ooit gerealiseerd zal worden. Hiervoor noemt hij de afkeer naar veranderingen van de leefomgeving van de bewoners, de nog onzekere en te nieuwe techniek van Blauwe Energie en de afwezige interesse van de gemeente in Blauwe Energie. De factor 'verre toekomst versus actueel' valt dan ook in de categorie 'lack of urgency'.

Tabel 8, Tabel van urgency respondent 3

Respondent: 3	Lack of urgency	Search of urgency	Sense of urgency
Algemeen belang versus eigenbelang			
Verre toekomst versus actueel			

Tabel 9, Codering interview per categorie respondent 3.

Aantal van reactie	Kolomlabels
Rijlabels	3
Afwachtende houding	4
Afwachtende burgers	2
Afwachtende gemeente	1
Afwachtende houding technologische vooruitgangen	1
BE onderdeel energietransitie	2
BE onderdeel energietransitie	2
Financiële waarden	3
Missende financiële middelen voor het investeren in BE	1
Verdienmodel BE onzeker	2
Kansen BE t.o.v. andere alternatieve bronnen	9
Geen nadelen van BE	2
Nadelen van andere alternatieve energiebronnen	7
Onbekendheid BE	3
Onbekend in beleid	1
Onbekendheid over het algemeen	1
Techniek te moeilijk te begrijpen	1
Onzekerheid werkzaamheid BE	4
Onzekerheid productie	1
Onzekerheid techniek	2
Onzekerheid milieuconsequenties BE	1
Overheersend belang	2
Overheersend algemeen belang	1
Overheersend eigenbelang bewoners	1
Eindtotaal	27

Respondent 4

Respondent 4 betreft een lid van de dorpsraad van Nieuw-Vossemeer. Nieuw-Vossemeer is één van de kernen binnen de gemeente Steenberg en beschikt over een eigen dorpsraad die net als de dorpsraad van Dinteloord onder meer dienst doen als vertegenwoordiger van de bewoners van het dorp. In Nieuw-Vossemeer wordt op dit moment actief gewerkt aan het realiseren van zonneparken, respondent 4 is hiervoor de contactpersoon van de dorpsraad.

Algemeen belang versus eigenbelang

Rondom de kern Nieuw-Vossemeer lopen ontwikkelingen om zonneparken te realiseren. Respondent 4 noemt dit gelijk aan het begin van het gesprek en stelt daarbij dat zonneparken daardoor veel meer tot de verbeelding spreken dan Blauwe Energie. De manier waarop wordt gewerkt aan het realiseren van de zonneparken en hoe de bewoners daarop reageren is interessant voor de manier waarop Blauwe Energie geïntroduceerd zou kunnen worden aangezien het momenteel nog totaal niet speelt, aldus deze respondent.

Respondent 4 vertelt dat bij de realisatie van de zonneparken een deel van de opbrengst wordt terug gebracht naar de omgeving, momenteel zijn er plannen om dit geld te investeren in het uitbreiden van de recreatiemogelijkheden rondom Nieuw-Vossemeer. De bewoners krijgen dus daadwerkelijk iets terug voor het realiseren van zonneparken in hun omgeving.

Daarnaast verwacht respondent 4 dat het in gebruik nemen van Blauwe Energie veel duurder zal zijn dan de realisatie van de zonneparken. Respondent 4 acht een kosten-baten analyse nodig om uit te vinden of investeren in Blauwe Energie meer zal opleveren dan het zal kosten: *“Het blijft altijd is het betaalbaar en wat brengt het ons, daar komt het op neer.”*

Bewoners van Nieuw-Vossemeer willen volgens deze respondent wel meedoen aan duurzaamheidsinitiatieven, maar willen er niet zelf financieel voor bijdragen. Zolang het realiseren van Blauwe Energie niets kost voor de bewoners van Nieuw-Vossemeer verwacht respondent 4 dan ook geen bezwaar vanuit deze groep. Daarnaast verwacht de respondent geen bezwaar aangezien, in tegenstelling tot de windturbines, waarschijnlijk niets te zien zal zijn van de Blauwe Energiecentrale. De redenatie waarbij financiële middelen worden genoemd en de beperking van de zichtbelemmering zijn beide gebaseerd op het eigenbelang dat mensen zouden hebben bij de realisatie van Blauwe Energie.

Respondent 4 erkent de mogelijke geschikte locatie van Blauwe Energie in de regio, maar beweert dat er eerst proeven elders moeten slagen voordat het pas echt interessant zal worden voor de regio West-Brabant om te investeren. Momenteel is de gemeente niet bezig met klimaatbeleid en worden duurzaamheidsdoelstellingen enkel opgelegd vanaf bovenaf. Respondent 4 verwacht dat het daarom onnodig is om met de bewoners in gesprek te gaan over de mogelijkheden voor Blauwe Energie in hun regio. De redenatie dat het niet van belang is om Blauwe Energie onder de aandacht te brengen is vanuit het (huidige) missende eigenbelang die bewoners zullen hebben aan de Blauwe Energie. Respondent 4 gaat ervan uit dat de financiële voordelen die te behalen zijn bij zonneparken, niet te behalen zijn bij Blauwe Energie, dit is voor deze respondent dan ook de reden om geen urgentie te zien in Blauwe Energie in de regio.

Verre toekomst versus actueel

Aan het begin van het interview geeft de respondent al aan dat hij nooit heeft nagedacht over Blauwe Energie in de regio. Dit geeft al aan dat Blauwe Energie als alternatieve energiebron niet actueel is.

Daarnaast noemt de respondent het vergelijk met zonneparken die volgens hem al bewezen technieken zijn in tegenstelling tot de Blauwe Energie die nog in de kinderschoenen staat. Dit zorgt ervoor dat men meer vertrouwen zal hebben in zonne-energie en dat hiervoor minder financiële middelen nodig zullen zijn. Zo noemt de respondent dat er voor het realiseren van Blauwe Energie een investeerder nodig is om het onderzoek naar Blauwe Energie verder op te zetten. De dorpsraad heeft hier geen geld voor en is alleen in staat om hier enkel de gemeente in te adviseren. Pas wanneer proefopstellingen voor Blauwe Energie succesvol blijken te zijn, durft respondent 4 te overwegen om te onderzoeken of Blauwe Energie interessant is voor de gemeente Steenberg. De financiële obstakels die ervoor zorgen dat Blauwe Energie nog niet in de nabije toekomst toegepast zou kunnen worden, maken het onmogelijk om Blauwe Energie op korte termijn te realiseren, aldus respondent 4. De grote financiële overweging die respondent 4 maakt in het interview is ook terug te zien in Tabel 11.

Respondent 4 geeft aan dat de gemeente weinig initiatieven neemt wat betreft het klimaatbeleid. Vanaf bovenaf worden wel doelen opgesteld, maar deze worden nog niet omarmd door de gemeente. De overheid zal de ontwikkeling voor Blauwe Energie moeten steunen, eerder zal er vanuit de gemeente niet veel aandacht uitgaan naar Blauwe Energie. Volgens respondent 4 is de uitkomst van de voordelen voor de bewoners uiteindelijk doorslaggevend voor de realisatie van Blauwe Energie, zolang die voordelen niet inzichtelijk zijn, zal er nog niets gebeuren met Blauwe Energie in Steenberg. De nog onzekere techniek achter Blauwe Energie is hierbij een extra struikelblok, aldus respondent 4.

Tabel van urgency

Respondent 4 ziet vooral veel nadelen van Blauwe Energie ten opzichte van zonne-energie, hierbij zijn de financiële aspecten doorslaggevend. Vergeleken met windenergie kan Blauwe Energie volgens deze respondent wel uitkomsten bieden. Daarnaast erkent hij dat West Brabant als geschikte locatie voor Blauwe Energie kan dienen. Toch denkt deze respondent dat de voordelen van Blauwe Energie niet opwegen tegen het tekort aan eigenbelang wat te behalen valt voor de bewoners. De respondent verwacht dat er meer eigenbelangen (voornamelijk financieel) gelden bij het realiseren van zonne-energie. Door wel een redelijk aantal voordelen dat de respondent heeft weten te noemen voor het eigenbelang valt de factor 'algemeen belang versus eigenbelang' in de categorie 'search of urgency'.

Doordat de eigenbelangen van de bewoners niet doorslaggevend zijn voor Blauwe Energie, verwacht respondent 4 niet dat Blauwe Energie actueel zal worden. Daarnaast wordt Blauwe Energie niet gestimuleerd vanuit de gemeente en is de techniek achter Blauwe Energie nog erg onzeker wat ervoor zorgt dat de Blauwe Energie nog lang niet actueel zal worden. Dit alles resulteert in een score 'lack of urgency' voor de factor 'verre toekomst versus actueel'.

Tabel 10, Tabel van urgency respondent 4

Respondent: 4	Lack of urgency	Search of urgency	Sense of urgency
Algemeen belang versus eigenbelang			
Verre toekomst versus actueel			

Tabel 11, Codering interview per categorie respondent 4.

Aantal van reactie Rijlabels	Kolomlabels
Afwachtende houding	4
Afwachtende gemeente	2
Afwachtende houding technologische vooruitgangen	2
Burgers missen betrokkenheid	3
Huidige initiatieven niet van onderaf	1
Missende initiatieven vanuit gemeente	2
Financiële waarden	7
Missende financiële middelen voor het investeren in BE	3
Onbereidheid van bewoners betalen BE	1
Verdienmodel BE onzeker	3
Kansen BE t.o.v. andere alternatieve bronnen	3
Geen horizonvervuiling	1
Geen nadelen van BE	1
Geschikte locatie	1
Onbekendheid BE	1
Techniek te moeilijk te begrijpen	1
Onzekerheid werkzaamheid BE	2
Onzekerheid techniek	2
Overheersend belang	1
Overheersend eigenbelang bewoners	1
Urgentie mist	1
Urgentie mist	1
Eindtotaal	22

Respondent 5

Respondent 5 betreft een lid van de VKK en tevens mede opdrachtgever van het onderzoek. De visie van deze respondent is belangrijk omdat deze respondent zich al wat meer verdiept heeft in de mogelijkheden van Blauwe Energie. De manier waarop deze respondent verwacht urgentie van Blauwe Energie te verkrijgen is dan ook in het bijzonder interessant.

Algemeen belang versus eigenbelang

Als eerste noemt respondent 5 het grootste algemeen belang van Blauwe Energie; *“Ik denk wel dat Blauwe Energie iets is dat niet of nauwelijks klimaat belastend is. Je gebruikt iets wat er al is het geeft geen uitstoot.”*

Een ander algemeen belang, wat ook het eigenbelang van de bewoners aan zal spreken, is de revitalisering van de kleine kernen. Respondent 5 vertelt hierover dat hij verwacht dat de Blauwe Energiecentrale wanneer deze gerealiseerd zou worden, jonge mensen zal aantrekken naar de momenteel vergrijzende kernen.

Andere voordelen van Blauwe Energie zijn bijvoorbeeld de mogelijk lage kosten die verbonden zitten aan Blauwe Energie en daarbij mogelijk zelfs geld kan gaan opleveren, daarnaast doet het geen afbreuk aan het zicht op het open landschap. Respondent 5 stelt dat bewoners wel mee zouden willen doen aan de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen als zij daar gunstige ingevulde sociale randvoorwaarden voor terugkrijgen. Volgens respondent 5 heeft Blauwe Energie alleen maar voordelen, toch zal gebruik gemaakt moeten worden van gunstige sociale randvoorwaarden voor de bewoners aangezien zij een vrij conservatieve houding aannemen. De sociale randvoorwaarden betreffen met name de eigenbelangen van de bewoners en kunnen de bewoners zo overtuigen van de urgentie van Blauwe Energie.

Verre toekomst versus actueel

Respondent 5 geeft aan dat hij niet verwacht dat de huidige niet-duurzame energiebronnen zullen verdwijnen op korte termijn. Wel is het volgens hem aannemelijk om Blauwe Energie kleinschalig toe te gaan passen als test in de regio. Volgens respondent 5 breken innovaties pas door als er iemand écht mee begint. Na een zorgvuldige testperiode op locatie zou Blauwe Energie op lange termijn samen met andere energiebronnen kunnen zorgen voor de energievoorziening van West Brabant.

Ook deze respondent geeft aan dat de onbekendheid van Blauwe Energie de uitvoerbaarheid op korte termijn in de weg zal zitten. Desondanks de gunstige omstandigheden voor Blauwe Energie in West Brabant, zal de ontwikkeling van de eerste centrale nog wel even op zich laten wachten.

Tabel van urgency

Respondent 5 geeft aan dat hij verwacht dat Blauwe Energie alleen maar voordelen heeft. Momenteel zijn de eigenbelangen die ervoor moeten zorgen dat urgentie voor Blauwe Energie voelbaar is bij bewoners nog onderbelicht door de onbekendheid van Blauwe Energie maar wanneer Blauwe Energie daadwerkelijk gerealiseerd zal worden zijn de eigenbelangen die respondent 5 genoemd heeft genoeg om voor de bewoners in de categorie ‘sense of urgency’ te vallen.

Wat betreft de uitvoering van Blauwe Energie op korte termijn ziet respondent 5 vooral als grote struikelblok de huidige onbekendheid van de techniek. De uitvoerbaarheid van Blauwe Energie in West Brabant is volgens de respondent geen probleem, al moet er wel eerst geïnvesteerd worden in testlocaties. Al met al kunnen we dus spreken van een ‘search of urgency’ voor de factor ‘actueel versus verre toekomst’. Afgezien van de invloed die de huidige onbekendheid van Blauwe Energie

heeft op de uitvoering van Blauwe Energie op korte termijn, ziet de respondent geen moeilijkheden die de start van de eerste proeven voor Blauwe Energie nu kunnen beperken.

Tabel 12, Tabel van urgency respondent 5

Respondent: 5	Lack of urgency	Search of urgency	Sense of urgency
Algemeen belang versus eigenbelang			
Verre toekomst versus actueel			

Tabel 13, Codering interview per categorie respondent 5.

Aantal van reactie	Kolomlabels
Rijlabels	5
Afwachtende houding	2
Afwachtende burgers	1
Afwachtende gemeente	1
BE onderdeel energietransitie	2
BE onderdeel energietransitie	2
Financiële waarden	2
Verdienmodel BE onzeker	2
Kansen BE t.o.v. andere alternatieve bronnen	3
Geen nadelen van BE	3
Mogelijkheden om urgentie van BE te creëren	2
Uitproberen	2
Onbekendheid BE	2
Onbekendheid over het algemeen	2
Overheersend belang	6
Overheersend algemeen belang	1
Overheersend eigenbelang bewoners	5
Urgentie mist	1
Urgentie mist	1
Eindtotaal	20

Bijlage 2 Getranscribeerde interviews

Respondent 1

Ik zal even kort vertellen, ik weet niet precies wat Theo u al heeft verteld, waar het onderzoek over gaat en waarvoor het precies is. Ik studeer op het moment Landschapsarchitectuur en Ruimtelijke Planning en ik ben daarbij gespecialiseerd in de richting Ruimtelijke Planning. Ik zit nu in mijn laatste jaar van de studie en we ronden dat af met het schrijven van een scriptie. Het onderzoek voor die scriptie doe ik over de urgentie van Blauwe Energie onder bewoners in de regio West Brabant. De vereniging van kleine kernen is daarbij ook betrokken, zodoende kwam ik in contact met Theo en ja zo is het balletje gaan rollen.

Verder over het onderzoek, ik wil dus uitzoeken of er urgentie leeft onder de bewoners van West Brabant. Blauwe Energie is een alternatieve energiebron, en het is op dit moment nog niet ergens toegepast, maar West Brabant zou een plaats kunnen zijn waar het in de toekomst ontwikkeld zou kunnen worden. Dus ik ga onderzoeken hoe bewoners er tegenaan zouden staan.

Het is natuurlijk moeilijk om alle bewoners te kunnen bereiken, dus probeer ik zo veel mogelijk mensen te spreken die iets kunnen vertellen over wat zij verwachten dat bewoners denken en hoe zij er zelf tegenaan kijken, en daarbij mij een beetje een beeld kunnen geven van die mogelijke urgentie.

Is dat allemaal helder zo?

Dat is helder.

Als u een vraag tussendoor heeft gewoon zeggen hoor, want ik wil het vooral een gesprek houden hoor.

Even kort: jij kent mijn achtergrond?

U bent wethouder geweest heb ik begrepen?!

Ja inderdaad. Ik ben ook vicevoorzitter van de bestuurlijke overleg Zuidwesterlijke delta geweest. Dus ja ik ben behoorlijk betrokken geweest alles rondom water, energie, met name is dit in Zeeland nog actueel, en ja alles er omheen.

Oké dus u bent hiervoor eigenlijk de uitgelezen persoon?!

Haha ja, ik heb daar wel een opvatting over ja.

Dat is hartstikke leuk! U bent dus eigenlijk ook al wel bekend met de Blauwe Energie?!

Ja zeker. Oh en ik heb ruim zeven jaar de RO portefeuille beheerd en alles daaromheen. Een van de grotere projecten was het glastuinbouw project in Dinteloord. Ik weet niet of dat je iets zegt?

Uhm nee eigenlijk niet.

Maakt ook niet uit. Dat is 250 hectare glastuinbouw bij de suikerunie met nieuwe kansen, nieuwe energie, technologie, helemaal toekomstgericht.

Dat is even een zijstap.

Ja dat is heel fijn om te weten waarvan u allemaal op de hoogte bent.

Die Blauwe Energie, bent u daar wel eens concreet mee bezig geweest, in welke taak dan ook?

Nee. In Zeeland is het voornamelijk wel rond het Krammer-Volkerrak en het Grevelingenmeer, daar was met name het thema water actueel. Alles te maken met de kracht van de stroming, eb en vloed. Dat is ook gerealiseerd met behulp van de energietransitie.

Daar hebben we het dan over een vorm van Blauwe Energie.

Ja inderdaad, hier ging het met name om de doorlaat van water, de kracht van de stroming en de opwekking van elektriciteit daarmee.

Oké. Ik heb me tot nu toe vooral gefocust op het opwekken van elektriciteit door het verschil in zout en zout water.

Ja dat snap ik ook wel, dat is in mijn optiek een thema wat heel actueel is en wat je heel goed zou kunnen toepassen. Maar ja ik denk dat dat nog wel erg in de kinderschoenen staat.

De techniek bedoelt u dan?

Ja.

Kunt u daar iets over vertellen, waarom het nog niet gerealiseerd zou kunnen worden misschien?

Ja goed als jij hier in West Brabant, waar je met name het Krammer-Volkerrak, wat nu nog zoet is wat ze willen verzilten, daar zou je veel meer op moeten inspelen. En daar hebben we het niet alleen over Blauwe Energie maar ja pak de kans en werk toekomstgericht. Kijk niet naar morgen, maar naar overmorgen. En dat heeft nog onvoldoende de aandacht in mijn optiek.

Heeft u een idee hoe dat verbeterd zou kunnen worden?

Ja goed, ik denk dat dat komt omdat er lange tijd voldoende energie aanwezig was, toen was dit helemaal geen thema. De laatste twee-drie jaar, in het kader van de stikstof en alles eromheen en dat dat nu zeker een plaats moet krijgen in de ontwikkeling.

Oké, juist. En dat gebeurt nu nog niet zo?

Nee dat gebeurt nu niet. Daar wordt misschien wel over nagedacht, maar het krijgt nog onvoldoende aandacht. Dat is denk ik met name omdat agrariërs bang zijn voor de verzilting van het gebied. En dat denk ik bij mezelf: ook verzilting biedt weer nieuwe kansen en zowel in het kader van glas, maar ook waar jouw onderzoek over gaat, in het kader van Blauwe Energie.

Ik proef een beetje een tekort aan het uitproberen. Is dat ook een beetje wat in de regio speelt wat betreft duurzaamheid en klimaatverandering?

Kijk als je het hebt over duurzaamheid, iedereen houdt zich er mee bezig en heeft het over windenergie of zonnecollectoren, zonnevelden en -parken. Maar ja ook heel dicht bij huis, de Blauwe Energie, zou een plaats moeten krijgen in de energietransitie.

En u denkt dat dat nu nog niet genoeg gebeurt?

Nee! Hier niet. Ik weet niet wat jij er van denkt haha!

Haha nee nou ja het zit zo. Ik begon mijn onderzoek met de vraag: in welke mate is er urgentie voor Blauwe Energie onder de bewoners van West Brabant, maar eigenlijk, u bent mijn derde geïnterviewde en ik heb nog van niemand gehoord dat het er wel is.

In mijn optiek is het er wel. Ik zou zeggen probeer eens los te komen van die windturbines waar heel veel weerstand tegen is en heel veel geld naar toe gaat. Probeer met name de aanwezigheid van zout

en zoet water de financiële stromen naartoe te brengen, dat heeft veel meer zin dan twintig jaar die windmolens laten draaien met hevige weerstand vanuit de omgeving.

Oké dat is duidelijk. Wat dan wel verwonderlijk is, is dat dat nu dus niet gebeurt. Heeft u een idee hoe dat dan komt?

Ja... Ik zeg net misschien dat die agrariër wel weer met de hakken in het zand, of eigenlijk de klei gaat. En ja, interessant om dat eens, en daar ben je mee bezig in beeld te brengen. En daar zou je heel goed kunnen benaderen en volgen bij het groot aantal dorpsraden, die staan dicht bij de omgeving en houden zich met name bezig met ontwikkelingen in de omgeving, en die vaak ook reageren op windturbines en zonneparken etc. Leeft dat en waarom brengen jullie het niet onder de aandacht?

Ja juist dat is wat ik net ook wilde zeggen, ik heb al een paar personen van de dorpsraad gesproken, zij vertelden mij ook dat het totaal niet leeft gewoon. Maar hoe dat dan komt, dat is nog heel lastig vast te stellen. Ik zoek dus eigenlijk ook naar wat ideeën, hoe zouden we het toch onder de aandacht kunnen brengen?

Wat jij heel goed zou kunnen doen, is het in beeld brengen met een matrix hoe de situatie op dit moment is, wat als kans wordt gezien, wat weerstand zal opleveren en de Blauwe Energie. Dan is dat nog een witte vlek voor jou, maar dan zou je kunnen aangeven, bij dit soort verenigingen en instellingen; heb je daar wel eens over nagedacht? zal ik wat informatie doorzetten en kan ik je daar eens over benaderen? Ik probeer zo maar wat te bedenken hoor!

Ja dat is helemaal welkom.

Want ja je zou ergens een ingang moeten vinden om duidelijkheid te krijgen waarom leeft het nou niet. En waarom die verrekte wethouders, ik zeg het maar gewoon hardop, het niet oppakken. Of hebben ze er nooit van gehoord. Dan krijg je ze wel aan het denken.

U noemt ook een stukje informatie wat ik misschien zou kunnen bieden, zou dat dan ook helpen bij de bewustwording?

Je zou misschien een paper, hooguit vier A4'tjes, met wat korte info waar je toch al Blauwe Energie al een thema is wat al uitgevoerd is, ook al misschien nog niet in Nederland maar misschien in het noorden.

Ja op de afsluitdijk hebben we er al een staan!

Ja juist, nou dat is heel goed want dan is het wat dichterbij huis. Dan kan je vragen of ze dat eens tot zich willen nemen en dan benader je ze later daar weer over. Voordat je dus de, ik zit hardop te denken, voordat je het bespreekt dat je eens wat informatie overhandigd met de uitleg dat je niet weet waarom het niet speelt en met de vraag of diegene zich daar dan in wil verdiepen en daarna benaderen na een tijdje. Dan heb je misschien een opstapje in plaats van een drempel.

Ja ik begrijp helemaal wat u bedoelt. Ik denk ook dat dat wel een hele goede aanpak is, maar ik denk dat ik u daar misschien ook gelijk een beetje in moet teleurstellen, want ik heb voor mijn onderzoek op dit moment nog ongeveer twee en halve week.

Oh jee! Ja je kunt dan misschien dat mededelen in je aanbevelingen.

Ja precies. Ik denk dat het een manier kan zijn waarmee een andere partij weer verder kan.

Ja precies, misschien een collega student die nog wat meer de diepte in kan en het zo in een stroomversnelling brengen. In de stoomverstelling dat past helemaal in je onderzoek.

Oké dus u denkt-

Jij denkt hoor, jij!

Oké haha. Jij denkt dus dat mijn onderzoek ook wel een manier zou kunnen zijn om de urgentie van Blauwe Energie duidelijk te maken?

Ja tuurlijk!

Oké ja, ik had er zo nog niet naar gekeken eigenlijk.

Ja als jij zegt één en één is drie en je begint hiermee en je maakt een dubbele kans.

Oké ja wat leuk, ik had er zo echt nog niet naar gekeken!

Nou wat leuk zal ik ook maar weer opnieuw afstuderen?!

Ja doe maar!

Ik zit heel erg te zoeken naar dingen die de gemeente kan organiseren, of naar initiatieven die opgezet kunnen worden, maar dit kan natuurlijk eignelijk ook.

Oké nou ik lees mijn naam wel terug.

Hahaha.

Oké verder; zouden er wat u betreft nog technologische obstakels zijn om die Blauwe Energie in werking te laten treden in West Brabant?

Nou nee wat mij betreft niet.

Denk nou eens een keer in kansen in plaats van bedreigingen. Toch??

Ja dat is ook wel zo.

Ja mensen hebben altijd de neiging om alleen maar in bedreigingen te denken in plaats van de kansen en ja dan is het al gelijk een verloren race.

Maar goed, daar heb je je matrix voor nodig. Om dat eens goed in beeld te brengen.

Pak nou eens je kans. En dan hebben we het over nieuwe energie, maar ook andere ontwikkelingen, bedrijfsmogelijkheden, ja ga zo maar door.

Er zijn eigenlijk heel veel kansen die het wel weer mee zal nemen?

Ja daar denk ik zo over, ik ben altijd wel diegene die het positieve ervan ziet.

Ja juist, we hebben gewoon een beetje epositievitiet nodig.

Ja jij zegt, het ik ben het helemaal met je eens.

Hoe komt het dan eigenlijk dat het nu zo'n negatieve sfeer heeft?

Mensen durven niet aan overmorgen te denken, ze denken alleen aan vandaag. Ze kennen dan de nieuwe mogelijkheden niet, en willen dat ook niet want het kost energie.

Ik heb ook begrepen dat er rond Dinteloord veel windturbines geplaatst zijn en dat daarbij veel weerstand is ontstaan vanuit de bewoners.

Ja dat klopt. In mijn tuin.

Ja maar inderdaad toen was het nog minder actueel de energie. ik vind het een gemiste kans, ook van mijn kant uit toen. Maar was de ontwikkeling toen al zo ver, zit ik me nu te bedenken?

Voor de Blauwe Energie bedoel je dan?

Ja inderdaad.

Ik denk inderdaad dat de Blauwe Energie wel iets is voor over vijf jaar, vijf jaar geleden was denk ik lastig geweest.

Maar goed, die windturbine in je achtertuin, hoe kijk je daar dan tegenaan?

Ja, weet je hoe kijk je daar dan tegenaan... Het is altijd 'not in my backyard' he bij mensen. Dan hebben we het over slagschaduw en het geluid en ja horizonvervuiling, zolang dat nog dik geprint staat, zie het dan maar weg te nemen.

Ja duidelijk.

Toen was het actueel. De provincie had toen een opdracht in het kader van in 2020 energieneutraal de 220MW. Iedere provincie had een opdracht en daar moest met name duurzame energie worden opgewekt. Toen kwam West Brabant sterk in beeld, want hier waait het altijd en de goede grond en etc. Je zag dit soort ontwikkelingen heel sterk hier spelen.

Heb je daar dan ook iets van meegekregen wat de bewoners daar dan van vonden?

Ja zeker! Weerstand. Heel veel weerstand. Maar soms moet je ook lef hebben om gewoon besluiten te durven nemen en deed je dat niet dan had je de kans dat de provincie kwam met een aanwijzing zoals is gebeurd bij de windturbines in Dinteloord. Die werden door de gemeenteraad verworpen omdat er zo veel weerstand was, maar toen heeft de provincie haar bevoegdheid gebruikt en zijn ze toch geplaatst.

De bewoners die...

Ja die zijn daar niet blij mee natuurlijk. Maar ja ik vind dat dan een stomme fout, want eigenlijk zou je dan aan tafel moeten gaan zitten en er het beste uit halen voor de bewoners, in plaats van dwars te gaan liggen.

Dat is dan weer die positieve insteek he?

Ja precies. En daarvoor ga jij zorgen.

Haha ja ik doe mijn best. Oké, dus die windturbines hebben voor behoorlijk wat narigheid gezorgd. Maar stel nou we komen nu weer met Blauwe Energie, hoe gaan mensen daar dan op reageren?

Iets wat nieuw is, is altijd lastig. Er zijn vele groepen die een beetje bang zijn voor veranderingen. Dus daar kan wel weer weerstand van komen.

Je hebt nu tegenwoordig, dat las ik vanochtend in een artikel, de 5G masten die dan in de brand worden gestoken omdat mensen dan oorzaken leggen tussen die masten en het corona virus. Dus ja dat is dan weer nieuw, van die weerstand.

En moeten we daar dan gewoon even doorheen?

Ik denk het wel, ik denk dat als je nieuwe ontwikkelingen wilt doorvoeren dat je altijd weerstand kan verwachten en dat je daar dan rekening mee moet houden in je strategie. Ik zeg altijd maar die ronde tafel he.

Dus stel iemand, ik of iemand anders, zou zo'n matrix maken en de voor- en nadelen in kaart brengen...

Probeer eerst maar eens bijeenkomsten te organiseren en presentaties te geven om te kijken hoe erop gereageerd wordt, dat is toch een stap die je moet gaan betrekken bij het onderzoek.

Dus we moeten eigenlijk gewoon ermee gaan beginnen?

Ja! Met papieren documenten en rapporten kom je er niet mee, dat zijn hulpmiddelen.

Welke mensen zouden daarvoor nu het belangrijkste zijn om te benaderen?

Ik denk de dorpsraden als eerste. Dat zijn toch de vertegenwoordigers van de bewoners. Die moet je betrekken en die moeten dan een scharnierfunctie krijgen.

Nou Bert, je bent heel verhelderend geweest en ik vind het heel leuk dat je zo'n positieve kijk hebt.

Ja dat is ook zo. Ik ben er heel enthousiast over. Wie weet zie ik volgend jaar wel een stukje over je in de krant!

Haha, dat gaan we zien!

Respondent 2

Voordat we echt beginnen, zal ik eerst even kort vertellen waar het onderzoek over gaat en waar het onderzoek precies voor is. Het onderzoek voer ik uit in opdracht van mijn school, dat is Wageningen universiteit. Ik volg daar op dit moment de studie Landschapsarchitectuur en Ruimtelijke Planning. Ik zit in mijn laatste jaar van de studie en om dat af te ronden schrijf ik een scriptie. Het onderzoek dat ik uitvoer is voor deze scriptie vindt dus plaats in West Brabant en gaat over Blauwe Energie, met name hoe de mensen in West Brabant Blauwe Energie zien.

Blauwe Energie is een alternatieve energiebron waarmee op een duurzame manier energie opgewekt kan worden en wellicht kan Blauwe Energie in West Brabant een manier zijn om de nationale energiedoelen te behalen. Ik ga dus onderzoeken of de bewoners van West Brabant urgentie zien in de Blauwe Energie in hun regio.

Is dat een beetje helder, heeft u daar misschien nog vragen over? Misschien over mijn onderzoek, of waar het onderzoek voor is?

Nee hoor, dat kan ik nog redelijk volgen. Maar, betrekken jullie ook de gemeentes zelf in jullie onderzoek?

Het gaat over de regio West Brabant en daarbij heb ik contact gezocht met meneer van Es, hij heeft mij in contact gebracht met de dorpskernen in een aantal verschillende gemeentes waarmee ik het onderzoek ga doen.

Oké, ja ik vraag het omdat de gemeente waaronder wij vallen, wij vallen onder de gemeente Steenberg en we zijn met meerdere kernen. De gemeente heeft een visie opgesteld die nog niet geaccordeerd is door de raad, omdat de corona is uitgebroken, en dat gaat over energie en ruimte. En daar wordt primair naar zonnepanelen gekeken, maar ook naar de totale energiebehoefte. En ook

naar wat wij in de gemeente dan zouden kunnen produceren. En dat ook weer in samenspraak met de regionale energiestrategie die met andere gemeentes in de regio is afgesproken, dus Bergen op zoom, Roosendaal, Moerdijk waarschijnlijk. Ik kan me niet herinneren, dat zou ik na moeten kijken, of daar ook Blauwe Energie in voorkomt. Maar misschien is het ook wel nuttig als je die visie of nota eens zou kunnen lezen en ziet wat daar in staat en de presentatie die daar over gegeven is.

Oké, ik ben daar eerlijk gezegd niet van op de hoogte, ik heb wel van meneer van Es begrepen dat er een energietransitie visie is opgesteld en dat die verworpen. In die visie stond een heel klein stukje over Blauwe Energie heb ik begrepen, maar Blauwe Energie is nog vrij nieuw, er moet nog een hoop ontwikkeld worden. Ik ben zelf niet technisch, ik ga echt kijken naar de bewoners van West Brabant, en wat zij er van vinden als er Blauwe Energie in hun regio komt.

Oké, ja dat bergrijp ik.

Maar wat u zegt, over de gemeente en hoever zij nu zijn met de Blauwe Energie is daarbij natuurlijk ook relevant.

Ja weet je die initiatieven die ten grondslag liggen aan zeg maar de opdracht, wij zeggen altijd dat komt van Brussel, naar Den Haag, naar Den Bosch, komt dat dan wel bij een gemeentebestuur terecht. En ja die gemeente ziet daar dan wel een taak in, en definieert een aantal mega -weet ik veel wat- mega joule, peta joule. En ja een aantal jaar geleden zijn er dan een aantal windturbines in de kern Dinteloord geplaatst, daar kwamen er zeven en er stonden al vier kleintjes. En in de naburige gemeentes staan er ook zat, maar goed de gemeente voldoet nog steeds niet aan de afspraken uit het verleden en dus heeft de provincie ook ingegrepen wat betreft windenergie. De provincie heeft de beslissing weer naar zich toe getrokken en heeft een omgevingsvisie ontleent voor windturbines van 180 tot 215 meter tiphoogte, ter vervanging van een paar die maar 77 hoog zijn, nou daar liep natuurlijk een deel van de bevolking tegen te hoop. En als uitvloeisel van die nota energie en ruimte werd een soort zonneladder opgesteld aan de had waarvan bepaald kan worden of bepaalde gebieden geschikt zijn om daar zonneparken of zonneweides aan te leggen. En een aantal boeren zien dat wel zitten. Ten eerste zijn ze het gezeur vanuit Den Haag natuurlijk beu over stikstof en weet ik veel wat. Of ze stoppen met hun bedrijf en die zeggen nou prima, ik leg wel een veldje aan, die worden vervolgens benaderd door de energieproducenten, en ja dat komt dus niet van onderaf. Hier en daar wordt zo'n initiatief wel van onderaf gestart, zoals in Nieuw Vossenmeer, daar wordt een voormalig trainingsveld, dat is dan wel niet zo groot maar goed, daarvoor wordt een coöperatie opgezet. Maar naar mijn weten, of de Blauwe Energie leeft? Ik denk als je de burgers hier zou vragen wat dat is, dat ze het niet eens zouden weten.

Oké, nou ja dat kan juist ook interessant zijn denk ik. U noemt al een aantal voor- en nadelen van die windturbines, bij Blauwe Energie geldt eigenlijk hetzelfde, daar zijn ook voor- en nadelen van te noemen. Wat u al zegt, het is niet bekend bij de bevolking. Had u zelf al wel eens van Blauwe Energie gehoord, of kende u het concept ook nog niet?

Ik had er zeker wel eens al wat over gehoord en gelezen. Maar omdat het hier niet echt speelt, wacht je dan totdat er een experiment wordt gedaan, of dat men het in de buurt gaat ontwikkelen. Kijk het zeewater klotst hier -niet meer- sinds 1987 niet meer tegen de polders aan. Dat is hier langzaam brak geworden en verzoet. Pas voorbij de Kreekeraksluizen, de Krammersluizer daar begint het zout. Daar ontmoet het zout het zoet. Dus dat zou dan pas een logische plek zijn om dat te gaan doen.

Juist ja. Zoals ik net ook al zei, ik heb die technische kennis niet, dus hoe en waar het precies zou moeten komen weet ik ook niet precies, maar ik denk dat het belangrijk is om eerst eens te kijken

of er animo is voor Blauwe Energie. Want ik ben er zelf van overtuigd dat mensen er ook achter moeten staan om zo'n initiatief te starten. Hoe kijkt u daar naar?

Ja inderdaad. Wat betreft die andere energievromen, staat niemand te trappelen. Met die windturbines is het meeste ja, horizonvervuiling, geluid en slagschaduw hinder, hoewel men dat probeert te beperken tot een minimum met allemaal compenserende maatregelen. En de ander, de één zegt, liever niet op vruchtbare grond, maar ja als de vruchtbare grond niks opbrengt omdat er niks op groeit en hij moet er geld op toeleggen, wat is dan vruchtbaarheid waar hé. Proberen het hier en daar wel te combineren met natuurontwikkeling en EVZ's, maar als die dan stijf tegen een dorp aan liggen, daar zijn we dan ook geen voorstander van. Dan hebben ze liever een stukje van het dorp af. Maar ja de grootste bezwaren zijn, kijk nu schijnt de zon en er wordt vreselijk veel energie geproduceerd en een paar weken geleden met die flinke stormen had je een overaanbod aan wind er krijg je wind met geld er aan toe, het is zo discontinu, daar kan je natuurlijk geen economie op bouwen, op een energiebron die zo discontinu is. En ja misschien kan dat zout-zoet het wel zijn, ik weet dat bij de krammersluizen dat best zou kunnen, ik weet dat men daar ook een zoet-zout scheiding heeft vanwege het schutten. Daar zijn enorme reservoirs aangelegd om water te bufferen en dat te gebruiken. Maar ja er zijn ook plannen om het hele Volkerrak, dat wat wel tegen de polders aanklotst, te gaan verzilten. Dus dan schuift natuurlijk dat zoet-zout op naar andere locaties om het zo maar te zeggen.

Zou de Blauwe Energie voor de bewoners van West Brabant voordelen kunnen hebben?

Ik weet het niet. Ik ken de cijfers niet, ik weet niet hoeveel je kunt produceren met zo'n ding, elektrolyse en misschien ook nog een klein beetje met eb-vloed turbines erbij. Maar ik denk dat dat nooit genoeg is om het gat op te vullen wat we nog te gaan hebben.

Wat er volgens de doelen gehaald moet worden bedoeld u?

Ja, wat er volgens die doelen gehaald moet worden, daar heb ik hele grote twijfels over.

Oké, ja dat begrijp ik. Denk u dat Blauwe Energie wel een deel zou kunnen verlichten? Want wat ik nu begrijp is er best veel opstand naar vooral die windturbines, dus misschien kunnen er dan wat minder windturbines komen?

Ja, dat zou best wel kunnen. Ik heb mensen er niet over gesproken, maar goed, mijn 'gut feeling' om het zo maar te zeggen gaat ervan uit dat mensen denken dat is nog een ver-van-mijn-bed-show. Maar goed, als dat natuurlijk bijna onzichtbaar gebeurt, en dat is natuurlijk bijna altijd zo, van die installaties die zich aan het oog onttrekken, ja dan zal het iemand een zorg zijn of er één of twintig van die dingen staan. En als die dan energie produceren, geweldig, maar of die dan genoeg energie produceren, dat zal dan de kritische vraag zijn. Maar ik denk dat qua bevolking daar niet veel weerstand tegen zal zijn, tenzij er echt natuurgebieden sneuvelen of ja... maar dat denk ik niet.

Nee dat is inderdaad niet nodig want zo'n centrale heeft over het algemeen een kleine oppervlakte van.

Nou ja weet je, niemand is het natuurlijk ook vanuit de politiek aan het promoten hé. Dat scheelt natuurlijk ook. Als he tin Zeeland zou kunnen spelen, zou dat misschien meer kunnen zijn. Maar ja ook bij die Krammersluizen, daar is een enorm windpark aangelegd wat nog door Willem Alexander is geopend en dat is dan voor een deel in een coöperatie waar mensen aan deelnemen, daar wordt de pijn een beetje verzacht omdat ze er financieel voordeel aan hebben. Als er iets wordt toegevoegd van Blauwe Energie, dan hebben ze waarschijnlijk zoiets van aah geweldig.

Heeft u enig idee waarom die Blauwe Energie niet leeft nu? Alleen omdat het zo ver zal komen?

Ja nogmaals, er is hier geen zout-zoet, ik bedoel dan moeten we echt een heel eind weg. Dus ja dat speelt dan gewoon niet. Misschien voor '87 maar toen bestond dat hele woord toen nog niet. Toen had je hier eb en vloed, zout water en de zeehonden lagen op het droge, maar dat is allemaal verdwenen dat is allemaal zoet geworden. En het omgekeerde is juist aan de gang, heel veel agrarischer zien het verzilten van dat Volkerrakmeer helemaal niet zitten. Die zeggen van nou eh.. en ook het waterschap heeft enorm geïnvesteerd om te zorgen dat zoet water weer West Brabant in komt via kanalen en rivieren en eventueel zelfs op het eiland Tholen met een enorme buis onder het water, de Eendracht, door. Dus ja men wil wel dat zoete water behouden. En het zou kunnen dat het zoute water hier dan voor de deur komt, maar het is dan ook niet waarschijnlijk dat er op de Krammer zo'n centrale komt, want die staat dan midden in het zoute water.

Dan heb je alleen zout water daar, begrijp ik dat dan goed?

Ja juist, dat is nu zoet-zout. Aan de ene kant zout in de Oosterschelde, en aan onze kant zoet. Maar als dat hele Zoommeer verzilt, dan is alles zout tot hier Willemstad, dat zijn ook sluizen en dan zouden die er nog voor kunnen dienen, dan zijn dan de enige poorten die open blijven. En misschien in het Hollandsch Diep naar de zee toe, dat zou ook nog kunnen maar dat is heel ver van ons bed.

Oké dus u verwacht dan dat bewoners in uw regio dan zoiets hebben van dat is zo ver weg, dat zie ik niet zitten.

Ja mijn mening is, ik heb er nooit iemand over gehoord behalve de mensen die zich diep in de energie verdiepen en die zeggen dan ja mooie oplossing maar ja zo hebben ze het natuurlijk ook over kern reactoren, thorium reactoren, en dat allemaal. Dus ja allemaal wensen, maar voorlopig gaat de politiek gewoon nog verder op wind- en zonne-energie.

Juist. Stel nou dat de overheid vanaf nu geld gaat investeren in Blauwe Energie en dat het over vijf jaar, 2025, technisch mogelijk is om zo'n centrale te bouwen dicht bij uw gemeente, denk u dan dat de bewoners dit zullen zien als een voordeel van de gemeente? Met andere woorden; word di urgentie dan wel voelbaar?

Nou ja, als dat een substantiële bijdrage is en het wordt als het ware uitgeruild voor dingen waar men hinder van heeft, ja. Maar ik ben bang dat het en-en-en gaat worden; én windturbines, én zonne-energie én Blauwe Energie en whatever ze energie produceren. En energiebesparing, maar daar wordt nou ook niet echt veel aan gedaan behalve roepen dat je je huis moet isoleren enzovoort. En gasloos dat is het enige wat men dan doet echt, maar dat vraagt natuurlijk weer meer elektriciteit.

Heeft u een idee over hoe bewoners over het algemeen tegenover klimaatverandering en energiebesparing staan?

Een deel van de mensen wel, maar die vinden gasloos belachelijk en vragen zich af of ze dat allemaal moeten betalen want dat zien ze niet zitten. Maar je ja ziet wel wat meer woningen waar men zonnepanelen op gaat leggen, dat men denkt nouja waarom niet he, geld brengt toch niets op, laat ik ze maar op het dak leggen dan heb ik nog wat. Maar voor de rest is er niemand enthousiast mee bezig, laat ik het zo zeggen. Er zijn er een paar die zich natuurlijk wel heel erg zorgen maken over het klimaat, maar men probeert dat dan op andere manieren een beetje te compenseren. Bijvoorbeeld meer groen in de omgeving, meer bomen, dat is wel een goed idee, dat vinden meerdere mensen wel. Maar dat is ook maar beperkt, een heleboel jongeren hebben daar geen boodschap aan. Tot aan de crisis, die werken allebei gewoon en wat we zien in onze wijken is dat zij hun tuintjes gewoon volgooien met stenen. Die hebben geen boodschap aan groen.

Speelt dat alleen bij jongeren?

Ja een enkele oudere omdat die het niet meer aankan. Maar die zijn over het algemeen toch wat behoudender, zo van ik heb een tuin die ga ik maar iet helemaal volplempen met stenen. Ik heb nu een nieuwe woonwijk gezien en de ene na de andere tuin wordt helemaal volgegooid met stenen.

Oké, en worden daarvoor vanuit de gemeente initiatieven georganiseerd? In best veel gemeentes wordt dan bijvoorbeeld een breek de steen actie gestart, lever je tuinstenen in en ontvang een plantje bij de het plaatselijke tuincentrum. Wordt zoiets georganiseerd?

Ja dat is leuk, maar nee dat is er niet. Dat moet allemaal nog komen. De ideeën leven er wel in de politiek, er zijn een aantal raadleden die zich daar wel mee bezig houden. Maar niet op dit moment. Het is één van de vele doelen die men op dit moment heeft. Maar concrete dingen waarvan je echt zegt; nou geweldig, inderdaad wat je zegt, gooi je tegels eruit en haal een plantje bij het tuincentrum of bij wie dan ook, dat gebeurt helaas nog niet.

Denkt u als dat wel aangepakt zou worden door de raad bijvoorbeeld, zouden mensen daar dan wel mee aan de slag gaan? u kent uw mensen het beste, staan mensen daarvoor open denkt u?

ja dat denk ik wel. Ik denk dat er best wel mensen zijn die zeggen nou dat vind ik helemaal geen slecht idee. Ze hebben wel vergelijkingen ook he, als je zegt tegen de mensen joh heb je wel eens gezien hoe weinig insecten er zijn tegenwoordig. Ik bedoel dan hoef je alleen maar tegen de mensen te zeggen als je vroeger naar Amsterdam reed zat je vooruit en je grill helemaal vol, en nu zit er niks meer op, die zijn echt wel verdwenen. Dat beseffen ook wel een aantal mensen. Maar ja je moet elkaar aansteken en toch een goede trigger hebben om er iets aan te doen.

En die trigger die mist nu een beetje?

Ja inderdaad. De energiebonzen die duiken er wel op natuurlijk. Die willen wel wind- en zonne-energie, en die willen wel meeprofiteren van de SDE+ subsidie zo lang als het kan. Maar als dat is afgelopen dan weet ik nog niet hoe die energiemix eruit moet komen te zien.

Dat vind ik wel een hele mooie, energiemix.

Ja het moet een mix van alles en nog wat zijn. Dat is het beste. Schaf niet het ene af voordat je iets anders hebt. Zo wordt er hier ook bij de suikerfabriek biogas gemaakt van restjes van de suikerbieten, in een biovergister wordt daar dan gas van gemaakt. Maar ja dat zou dan weer niet meer kunnen door allerlei wettelijke bepalingen. Maar van dat soort dingen zul je wel een goede mix kunnen krijgen. Als je op alle mogelijke manieren probeert om iets te doen.

Dat vind ik heel mooi gezegd. Ik denk dat u daar ook wel een heel goed punt heeft, dat het probleem niet is dat de bewoners het niet willen maar dat het een kwestie is va het levend maken, dat is ook eigenlijk wat ik wil onderzoeken.

Ja. Je moet ze echt wel prikkelen. En ik snap bij sommige windturbine projecten hebben ze dat wel gedaan door die coöperaties, maar dan tref je toch vaak mensen die toch al iets te veel geld hebben of daar aandelen in kunnen kopen, met honderd euro doe je ook niet veel. Maar andere dingen daar kan je mensen wel mee prikkelen als je zegt joh jongens dit haalt echt uit als je iets doet op dat gebied.

Heeft u dan nu misschien al een idee wat zo'n trigger zou kunnen zijn voor de Blauwe Energie in het speciaal?

Ik denk dat de mensen heel goed voorgelicht moeten worden over de mogelijkheden dat zou zeker een hele belangrijke taak zijn van de overheid. Dat je mensen daar warm voor maakt. Dat je zegt kijk dit is een redelijk schone oplossing die ook aan het zicht onttrokken wordt, goed er moeten hier en daar wat kabels gelegd worden maar daar i overeen te komen en als je dat doet in de buurt van een bestaande installatie dan hoeve daarvoor nauwelijks kabels aangelegd te worden en het levert ook een goede bijdrage. Dan maak je mensen wel enthousiast.

Ja, dat zijn eigenlijk alleen maar voordelen?

Ja, dat klopt. En als je ze misschien wijst op projecten. Ik neem aan dat er toch al een aantal proefprojecten gedaan zijn?

Jazeker, op de afsluitdijk is al een vrij langlopend project.

Ja precies. Het zou goed zijn als je daar een filmpje van maakt en daarin vertelt dat het er veel belovend uitziet en dat dit ook een oplossing is voor misschien potentiële andere locaties. Ik neem aan dat het Rijk daar ook wel over nadenkt, potentiële andere plekken.

Ja dat valt eigenlijk tegen. Dat vind ik zelf eigenlijk heel gek. Want ja wat u ook zegt, ik kan niet echt een nadeel bedenken. Water stroomt altijd in tegenstelling tot zon die niet altijd schijnt en wind dat niet altijd waait.

Oh ja dat is eigenlijk bizar. Want er zijn toch tal van rivieren die in de zee uitmonden. Waar het zoet het zout ontmoet. Soms niet helemaal aan de monding, want ik geloof dat het zoute water van de Nieuwe Waterweg kruipt onder het zoete water door helemaal tot Arnhem. Maar goed je hebt ook kleinere rivieren die uitmonden waar zout en zoet elkaar ontmoet en waar je iets mee zou kunnen.

Oké maar het zit dus vooral in de voorlichting?

Ja, ja. Maak die mensen warm en enthousiast en vertel ook dat het niet allemaal kommer en kwel is maar dat er ook andere oplossingen zijn.

Mijn laatste vraag was eigenlijk zou die Blauwe Energie een oplossing kunnen zijn voor het klimaatprobleem, maar ik denk dat ik eigenlijk al een beetje een antwoord op heb gekregen. Dat is eigenlijk dan die energiemix die u noemt?

Ja. Ik denk dat dat maar een hele kleine is. ik denk, maar dat is echt mijn gevoel, is er ook vreselijk paniekerig gereageerd: we gaan van het gas af we gooien de centrales dicht, en we gaan daar dan houtpallets in stoken en verklaren we die vervolgens energieneutraal want voor elke pallet wordt wel weer een boompje geplant. Ja dat is natuurlijk kul. Ik bedoel vervolgens gaan ze in Canada en overal in de wereld enorme bossen aanleggen en kappen. Het is alleen leuk las je iets zou overhouden, echt overhouden dan, van een zagerij of iets, maar dat is al lang op. Dat is niet eindeloos natuurlijk dus gaan mensen het produceren. Nou dat heb je ook met biobrandstoffen gezien, daar gaan ze ineens de bossen platleggen om er mais te verbouwen. Dit soort dingen is niet echt creatief, dan moet je echt een beter beleid hebben maar ook wereldwijd. Die bomen zijn denk ik nog steeds veel waardevoller dan een paar maisstruikjes dus ja dan kan je nog iets aan het klimaat doen als je CO2 afvangt en er iets nuttigs mee doet ook.

Oké duidelijk. Ik denk dat dat toch wel een visie is die voor veel mensen zal gelden. Persoonlijk spreekt mij dat ook aan inderdaad en die energiemix kan zomaar eens onze toekomst zijn.

Ja precies. Je moet niet op één ding gokken, het vult elkaar aan. Daar waar je in een gekke situatie geen zon en geen wind hebt, waar haal je dan op een goede manier energie vandaan, die niet de natuur schaadt maar waar je echt neutraal uitkomt en niet met allemaal smoezen.

Oké ik begrijp het. Heel hartelijk bedankt. Ik wil u heel hartelijk bedanken.

Ja natuurlijk, tot je dienst. Heel veel succes met je studie en het afstuderen.

Respondent 3

Het interview zal ongeveer een half uurtje duren, maar ik zal eerst even vertellen waar mijn onderzoek over gaat en waar het voor is.

Ik doe het onderzoek in opdracht van mijn school, dat is Wageningen Universiteit. Ik studeer daar Landschapsarchitectuur en Ruimtelijke Planning. Ik zit in momenteel in het laatste jaar van de studie en om dit af te ronden schrijf ik een scriptie waarvoor ik dit onderzoek doe.

Het onderzoek wat ik uitvoer speelt zich dus af in de regio West Brabant daarom is de vereniging van Kleine Kernen mede opdrachtgever en belanghebbende van het onderzoek en daarom hebben zij mij geholpen om u als geïnterviewde te vinden.

Oké dan iets meer over de Blauwe Energie. Blauwe Energie wordt over het algemeen gezien als een hele goede duurzame alternatieve energiebron. Het vinden van alternatieve energiebronnen wordt belangrijker omdat we steeds meer te maken krijgen met klimaatverandering. De regio West Brabant zou eventueel geschikt zijn om Blauwe Energie te ontwikkelen. In mijn onderzoek ga ik niet onderzoeken of het mogelijk is om Blauwe Energie in West Brabant te ontwikkelen, want ik heb hiervoor niet de technologische kennis. Maar ik ga onderzoeken of de bewoners van West Brabant het idee van Blauwe Energie een beetje zien zitten, met andere woorden of zij urgentie zien in Blauwe Energie en of zij denken dat Blauwe Energie een belangrijke speler kan worden in het vinden van alternatieve energiebronnen.

Is dat helder zo? Heeft u daar misschien nog vragen over?

Dat is helemaal helder, ik heb geen vragen.

Oké, laten we dan echt beginnen! Ik heb een paar vragen voor u maar ik wil het graag meer op een gesprek dan een interview houden dus als u gewoon iets wilt vertellen is daar ruimte voor.

Oké helemaal goed.

Als eerste ben ik benieuwd wat u al weet over het Blauwe Energie. Weet u bijvoorbeeld een beetje hoe het werkt?

Nou, ik ben typisch een alfa man. Dat betekent dat ik de technische processen niet begrijp, dat sla ik maar over. Dus ik weet daar eigenlijk niet van.

Maar u heeft er wel eens over gehoord?

Uhm... ik ben wel bekend met witte steenkool, het gebruik maken van getijden vooral vroeger dan nog met hoogteverschil van watervallen. Maar energie opwekken met het verschil tussen zoet en zout water, dat was nieuw voor mij.

Dat laatste is inderdaad waar ik op zal focussen. En daarbij wordt inderdaad gebruik gemaakt van het spanningsverschil van zoet en zout water.

Ik ben verder benieuwd wat er in uw regio wordt gedaan aan klimaatverandering en/of duurzaamheid?

Ja, je hebt hiervoor (...) geïnterviewd, hij zal ongetwijfeld het gehad hebben over windmolens en zonnepanelen.

Dat is geen probleem

Oké nou op dit moment speelt hier de zaak dat er vier enorme windturbines van 210 meter hoog geplaatst worden in de onmiddellijke omgeving van Dinteloord. Dat heeft tot veel spanningen gezorgd bij de bevolking van Dinteloord. Wij hebben toen als raad gezegd dat het besluit dat deze molens er zouden komen al in 2012 gemaakt is dus dat het geen zin heeft om je er tegen te verzetten. We kunnen ons veel beter concentreren op de sociale randvoorwaarden en die te maximaliseren om zo het maximale eruit te kunnen halen voor de lokale bevolking. Maar het feit dat die dingen hier komen, is voor ons een fait accompli en we hebben steeds gezegd we zijn er niet voor, liever niet maar nogmaals het besluit is al genomen en als de gemeente besluit ze niet te plaatsen zal de provincie dat alsnog doen. Dat laatste is gebeurd en dat heeft er voor gezorgd dat er een actiegroep is opgericht tegen het plaatsen van die windmolens en dat heeft zo voor behoorlijk wat tweespalt gezorgd, en dat is heel jammer. Maar goed als ik het opnieuw zou moeten doen als lid van de dorpsraad zou ik het zo weer doen.

Nou ja goed, ik denk ook wel dat de aanpak die jullie gekozen hebben een positieve aanpak is inderdaad. Kunt u mij vertellen waar die weerstand vooral vandaan kwam?

Ja de hoogte. In 2012 heeft de gemeenteraad besloten dat er vier windmolens van 75 meter hoog vervangen mochten worden. Niemand kon toen bevroeden dat je acht jaar later over molens van drie keer zo groot zou praten. Dat is dus ook niet afgepaald, van maximale hoogte van 150 meter. En ja achteraf is at dom. Maar ja dat is met de wijsheid van nu, en niet met de wijsheid van toen, want niemand kon dat voorzien. Dus daar is met name, tegen de hoogte verzet tegen gerezen. Maar goed ieder heeft z'n goed recht om te vinden wat ie vindt. Maar het verandert niks aan het feit.

De hoogte was het probleem, waarom was dat vooral een probleem?

Met name het zichtveld. Want ja van verre in de wijde omgeving, we leven hier in een open polderlandschap, dus die dingen zullen grotendeels het gezichtsveld bepalen. Ze zijn verre van fraai, daar ben ik het helemaal mee eens en nogmaals we hebben nooit gezegd dat we voor zijn voor die dingen. Maar ja het is, het gaat zoals het gaat en daar is dit een typisch voorbeeld van.

Ja, oké. Ik heb zelf iets gevonden over de regionale energiestrategie waarin veel wordt gesproken over de windmolens, bent u op de hoogte van deze strategie?

Ja, ik heb die regionale energiestrategie vooral kennis genomen in het kader van de zonneparken, want ja dat is een tweede fenomeen wat zich aandient. Want ja er is zo veel weerstand ontstaan door die windmolens dat ook de gemeenteraad wel zal uitkijken om nog eens een keer een park met windenergie in de buurt van Dinteloord te plaatsen, dat zal voorlopig niet gebeuren. Dus die regionale energiestrategie heb ik op dat punt van kennisgeving aangenomen heb ik me voornamelijk beperkt tot datgene wat erover in staat zonneparken.

Oké. Want mij viel vooral op dat er in die regionale energiestrategie helemaal niks staat over Blauwe Energie.

Over Blauwe Energie kan me ook niet herinneren dat er wat over in staat, nee.

Ik heb u al aardig wat nadelen horen noemen van windenergie, maar afgezien van de technologische kennis die u misschien nu niet bezit, hoe kijkt u hiernaar bij Blauwe Energie?

uh...

Ik weet bijvoorbeeld dat een Blauwe Energiecentrale maar een heel klein oppervlakte bestrijkt en water stroomt altijd door, in tegenstelling tot zonne-energie en windenergie is Blauwe Energie op deze vlakken misschien voordeliger, wat denkt u van de voordelen van Blauwe Energie?

Ja. het probleem is denk ik dat dat een techniek is, zover ik dat kan beoordelen, echt nog in de kinderschoenen staat. en dat betekent dat de aanvangsfase om zo iets te ontwikkelen extreem duur zal zijn. Dus dat zal weer met zwaar gesubsidieerde middelen gaan en ja wat is dan uiteindelijk het rendement? Uiteindelijk gaat de beslissing niet om is het zinvol of niet zin vol gaat voor mij niet zo zeer om milieuaspecten maar om economische aspecten. Ik denk dat als het een alternatieve energiebron zou kunnen worden, dan zou je het naast wind- en zonne-energie moeten zetten, maar ook naast kernenergie. Maar helaas is dat nog steeds vloeken in de kerk in Nederland. Maar ik denk dat het tijd wordt dat we ook eens serieus naar kernenergie gaan kijken als alternatieve energiebron. Dan moet je de voors en tegens niet alleen de kosten, maar ook de milieuaspecten die een belangrijke rol spelen wat zijn de milieuconsequenties voor Blauwe Energie? Maar ik schat dat de kosten voor Blauwe Energie wel heel hoog zullen zijn.

Er moet inderdaad nog veel ontwikkeld worden op het gebied van Blauwe Energie, maar er is bijvoorbeeld wel al een lang lopende proefinstallatie vanaf 2014 op de Afsluitdijk waardoor de ontwikkeling wel snel gaat. Maar ja, wat u ook zegt er zullen nog heel wat investeringen nodig moeten zijn. Is dat misschien ook waarom er op dit moment nog niet zo veel over gesproken wordt in de regio?

Nou ik denk dat met name de energiemaatschappijen Dinteloord en omgeving hebben uitgekozen als ideale plek voor zowel wind- als zonne-energie. Er is hier een heleboel land en iedere boer die ze benaderen zegt oké kom maar wat voor iedere boer is het financieel uitermate aantrekkelijk om zonne-energie dan wel windmolens op hun land te hebben. En dat is de reden, denk ik, naar verhouding hier veel staan. Nogmaals door het openlandschap heb je hier meer wind dan in het oosten van het land, dus is de opbrengst hoger, dus is het logisch dat die dingen hier neergezet worden.

En voor die Blauwe Energie mist dat aspect dan een beetje?

Dat weet ik niet. Misschien is de techniek nog te nieuw.

Hmm ik denk zelf dat dat nog wel mee valt. Wat ik nu wel van u begrijp is dat die boeren ook geld verdienen aan wind- en zonne-energie. maar als er zo'n Blauwe Energie centrale zou komen, zou een boer daar niet zo veel geld mee kunnen verdienen.

Ja, er zal wel iets van een installatie op z'n land gebouwd moeten worden of een transformator, misschien een kabel dat weet ik ook niet maar daar krijgt die boer wel geld voor. Zo'n windmolen levert een boer zo ongeveer 50.000 euro per jaar op, ja daar kan ie geen suikerbieten voor verbouwen.

Maar ik denk dat het vooral de onbekend is.

Oké. En stel dat de overheid super veel geld zou investeren waardoor het toch technisch allemaal mogelijk kunnen zijn, die Blauwe Energie, hoe zouden we de bewoners dan toch bereiken om de

mensen er ook enthousiast over te maken? Ik ben er zelf van overtuigd dat de bewoners er ook achter moeten staan om er samen een succesvolle energiebron van te maken.

Ja, ze hebben dat natuurlijke met die windmolens en ze proberen dat bij die zonne-energie ook te doen met sociale randvoorwaarden. Dorpsmolen, er worden vier molens neergezet waarvan de opbrengst van een van de molens voor de bewoners is. Dat wordt hier in de gemeenteraad weggezet als judaspenningen. Ook die actiegroep die tegen de windmolens was, sociale randvoorwaarden is niet van belang. Ik snap vanuit hun positie dat als je die molens niet wil, dan ben je overal tegen, dus ook tegen die sociale randvoorwaarden. Dat betekent dat wij als dorpsraad juist gehamerd hebben op juist die sociale randvoorwaarden. En dat dat bij de bevolking hier weinig indruk heeft gemaakt, laat ik het zo netjes formuleren.

Stel er zou zo'n Blauwe Energie centrale komen, dan is het ook belangrijk dat de mensen daarachter staan?

Ja maar als je er geen last van hebt...

Want dat is natuurlijk een hele andere energievorm...

Ik zit te denken...

Waarom zou het nodig zijn om de bevolking daarbij te betrekken? Als het een schone energiebron is, die niet voor horizonvervuiling zorgt, niet voor overlast zorgt, niet voor geluidsoverlast zorgt. Wie kan er dan eigenlijk op tegen zijn?

Ja dat zou je denken he?! Maar toch is het dan wel gek dat het op dit moment niet gebruikt wordt, afgezien van de technologische aspecten, want blijkbaar leeft het ook niet onder de bevolking?

Ja ik denk dat dat hetzelfde is als waterstof in plaats van aardgas. Dat is ook zo iets waarvan je zegt ja jongens aardgas is eindig dat is logisch, waterstof lijkt een logische oplossing. Maar ja het moet technologisch toch nog wel een even gefabriceerd worden.

Ik heb wel een gezegd in alle discussies die we gevoerd hebben, laten we nou ophouden met het subsidiëren van windmolens en zonneparken, laat de overheid al het geld wat ze daar mee uitsparen in innovaties stoppen, het ontwikkelen van nieuwe technieken op allerlei mogelijke manieren en ga dan eens kijken welke technieken over tien jaar de beste resultaten geven en rol die dan massaal uit.

Dan zou die Blauwe Energie best wel een heel goed alternatief kunnen zijn?

Dan zou de Blauwe Energie best wel een heel goed alternatief zijn.

Nogmaals, ik ben een technisch leek he maar goed.

Maar ik zit te bedenken welke zware of... voor welke overlast Blauwe Energie zou kunnen zorgen. Ik kan zou gauw niets bedenken, tenzij er door die overgangen allerlei vissen doodgaan? Want dan heb je daar weer een probleem bij.

Ja dat klopt, er kunnen ecologische nadelen aan zitten maar daar zijn ook weer oplossingen voor, zoals vistrappen bijvoorbeeld. Het kan een probleem zijn maar het hoeft dus niet per se, laten we het zo zeggen.

Maar ja, Blauwe Energie zal nooit genoeg energie opleveren om alle huishoudens in Nederland van Energie te voldoen, dat is natuurlijk wel een nadeel en misschien zien mensen daardoor Blauwe Energie als nadeel?

Ja, ja. Ik heb eerder kernenergie genoemd in ons gesprek, dat zou dan een alternatief zijn wat mij betreft. Want ja als het uiteindelijk niet tot een totaal oplossing leidt, waarom zou je er dan aan beginnen?

Oké. Maar is het niet zo dat je pas weet of het een goede oplossing is nadat je er onderzoek naar hebt gedaan?

Nou ja maar als je weet dat het maar een deel van de behoefte maar realiseert, waarom begin je er dan aan? Hetzelfde als ik een kostuum wil kopen, maar ik heb alleen geld voor de broek. Nou ja dan heeft het weinig zin om alleen die broek te kopen als ik weet dat ik het jasje toch niet kan kopen.

Die verzin ik ter plekke overigens, hoor!

Een goed metafoor lijkt me!

Ik ben van mening dat het een lastig vraagstuk is en in deze situatie zouden we even in de toekomst willen kijken, maar dat kan natuurlijk niet.

Wat ik u verder nog wil vragen over de bewoners bij u in de buurt, u zit in de dorpsraad, hoe reageren mensen op initiatieven die vanuit klimaatproblematiek worden opgezet? Indien deze er nog niet zijn, hoe verwacht u dat mensen hierop zouden reageren?

Ik denk dat een substantieel deel van de bevolking dat gewoon niet ziet zitten. Ik kijk dan eventjes naar de uitkomst van de gemeenteraad verkiezingen en hoe heet het tweede kamer verkiezingen. Dan is een substantieel deel dat de laatste keer Forum van Democratie heeft gestemd, en ik heb het vermoeden dat dat mede komt door de opstelling van Forum ten opzichte van de windenergie. En dan zien ze elke dag die windmolens: zie je wel wat een onzin en dat soort zaken.

U verwacht dat dat speelt bij het merendeel van de bewoners?

Ja. En daar komt bij, ik woon hier zelf nu 20 jaar, ik kom hier zelf niet vandaan. Ik ben hier niet geboren en getogen, ik ben hier later komen wonen. En ik vind dat de bevolking hier erg sterk gehecht is aan datgene wat er is, en niet aan datgene wat er zou kunnen komen.

Dus Blauwe Energie kan wel inpakken?!

De poort wordt niet wijd open gezet.

En hoe staat u er zelf tegenover?

ja, nogmaals, als het een energievorm is die qua opbrengst niet veel is, maar qua opbrengst voordeliger zou zijn of gelijk aan wind- of zonne-energie en je hebt er minder last van, dan zeg ik prima!

Oké dus u staat er eigenlijk wel voor over?!

Ja onder die voorwaarde natuurlijk, maar dan wel ja.

Heeft u nog een vraag voor mij?

Nou nee, ik zou het zo niet weten.

Respondent 4

Dank u wel dat u tijd heeft gemaakt om voor mij een paar vragen te beantwoorden.

Ik zal eerst even kort vertellen waar het onderzoek voor is. Ik studeer Landschapsarchitectuur en Ruimtelijke Planning in Wageningen, aan de universiteit. Op dit moment zit ik in mijn laatste jaar en om dit af te ronden schrijf ik een scriptie waarvoor ik dit onderzoek uitvoer.

Het onderzoek gaat dus over Blauwe Energie en ik ga hierbij onderzoek in hoeverre bewoners van West Brabant urgentie zien van Blauwe Energie in hun regio.

Oké nou wij zijn de urgentie nog niet zo, maar ga verder.

Ja dat heb ik inderdaad al vernomen en daarom wil ik nu ook weten waarom die urgentie niet te vinden is.

Helemaal goed probeert u maar.

Fijn dank u wel.

Als eerste ben ik benieuwd of u een beetje op de hoogte bent van het concept Blauwe Energie.

Een heel klein beetje. Ik begrijp een beetje wat het idee is, maar niet tot in detail natuurlijk. Zout en zoet water en daar ontstaan potentialen spanningen in en daar kun je stroom van maken.

Ja precies, dat is helemaal waar het om gaat.

Ik moet gelijk zeggen dat ik zelf helemaal niet technisch ben aangelegd, maar inderdaad wat u zegt klopt.

Heeft u er wel eens over nagedacht om dat in de regio West Brabant, misschien niet door u zelf opgezet, maar of u ...

Nee daar hebben wij niet over nagedacht.

Nee?

Nee.

Ik heb vernomen dat u in de gemeente Vossemeer een zonneveld heeft gerealiseerd.

Nou ja die zijn nog niet gerealiseerd. Er loopt een project om die te gaan realiseren. Dat is lopende. Maar goed dat spreekt veel meer aan natuurlijk dan dat zoet zout.

Kijk die zonneparken dat is bewezen techniek. En dat zoet zout staat volgens mij nog in de kinderschoenen.

Oké dus daar zijn misschien nog wat voorbeelden vanuit de praktijk voor nodig?

Je moet investeren natuurlijk erin. En ja wie gaat dat doen?

Als dorpsraad, want daar ben ik van, ondersteunen wij iets in onze gemeente daar komt het een beetje op neer. Wij hebben geen geld om zelf iets te ontwikkelen. Wij kunnen wel de gemeente aansporen van joh hier liggen mogelijkheden. Maar daar houdt het voor ons wel een beetje op.

Kunt u mij dan misschien vertellen hoe dat bij de zonnevelden in gang is gezet?

Nou dat is eigenlijk heel simpel. Er was een energiemaatschappij uit het noorden, ik ben even de naam kwijt. Die heeft hier contact gehad met een landbouwer die een heel stuk land heeft liggen, van joh wil je daar zonnepanelen op zetten. Die energiemaatschappij bij ons gekomen, wij willen

daarin investeren maar wij willen eerst kijken of daar genoeg ondersteuning voor is vanuit het dorp en de omgeving alvorens wij dat verder zetten, zo is dat tot stand gekomen.

Het zonneveld is een initiatief waarbij de bewoners ook de voordelen mee moeten pakken toch?

Dat zou kunnen, maar dat hoeft niet per se.

Oké, hoe zit het dan precies?

Ja er zijn meerdere projecten mogelijk. Bij dit zonnepark de energiemaatschappij die het wil realiseren. Daar is een fonds toegewezen, een soort buurtfonds. Een deel van de opbrengst van de molen willen ze ten goede laten komen aan de omgeving. De dorpsraad is daar in gevraagd om mee te denken. Van de opbrengst komt dan dus een gedeelte beschikbaar, moet je denken aan 10.000 euro per jaar, ik noem maar iets, waar de dorpsraad iets mee zou kunnen voor plannen in de omgeving.

En aan wat voor plannen in de omgeving moet ik dan denken?

Bij ons is dat nu recreatiemogelijkheden. Met de gemeente samen kijken we of er meer mogelijk is. Willen we nog een fietspad en een voetpad, ga zo maar door.

Oké dus dan hebben de inwoners ook gelijk-

Ja die hebben er dan iets voor terug.

Ik richt me dan op de Blauwe Energie. Even afgezien van de technische mogelijkheden daarvan, zou u denken dat datzelfde concept ook voor andere projecten kan werken?

Dat denk ik wel. Alleen er moet iemand zijn met centjes die daar in investeert, die moet dat betalen. En ik denk dat die Blauwe Energie veel duurder is in aanschaf dan die zonnepanelen. Het staat nog in de kinderschoenen. Noem mij eens een voorbeeld waar het al gerealiseerd is dan. Die zijn er nog niet he.

Die zijn er nog niet. Er staat wel een proefinstallatie op de afsluitdijk. En in Katwijk uit mijn hoofd zijn ze bezig met een installatie te realiseren.

Oké. Nou daar zit dan ook een investeerder achter, die dat dan maakt. Als die proef slaagt dan wordt het voor ons ook wellicht interessant om daar naar te kijken.

Want op zich begreep ik al uit jullie mail dat jullie wel in de goede omgeving zitten.

Ja het is maar net hoeveel hebben ze nodig. Jawel, niet gek ver hier vandaan hebben we zout en hebben we zoet. Dus de mogelijkheid is we wel. En ja dan moet je in details gaan denken, hoeveel hebben ze nodig, en hoeveel kuub moet water moet er zijn.

Denkt u dat die cijfers nodig zijn om mensen in contact te brengen met Blauwe Energie?

Het heeft nu denk ik niet zo veel zin om mensen over Blauwe Energie te vertellen op het moment dat er hier nog helemaal niks speelt. Denk ik hoor.

Die investeerder die googelt en die komt wat tegen en ja zo gaat dat met alles.

Het idee is zeg maar dat Blauwe Energie een mogelijke alternatieve energiebron zou kunnen zijn in West Brabant. En om dat verder uit te zoeken is de vereniging van kleine kernen onder andere ook benieuwd hoe de bewoners daar tegenaan staan. Dus vandaar dat we een beetje willen kijken hoe mensen daar in staan.

De meeste mensen, kijk als de energie gunstig is zeg maar geen fossiele brandstof daar komt het op neer, dan zijn mensen altijd wel bereid om mee te denken en vinden ze het gunstig. Maar zodra je gaat zeggen dan kost energie straks dan vier keer zo veel, dan worden de meeste mensen anders van gedachte.

Dus het is vooral het financiële punt waar mensen op vast lopen?

Veel mensen lopen daarop vast ja.

Mag ik vragen hoe jullie dat dan kunnen overwinnen met die zonnepanelen? Is dat alleen omdat de bewoners daar wat voor terug krijgen?

Ja enerzijds wel. Anderzijds iemand anders bepaald. Wij betalen daar niet aan mee. Iemand realiseert zonnepanelen en de stroomprijs gaat er niet van omhoog of omlaag, die gaat gewoon landelijk mee. Bovendien dat zonnepark komt helemaal uit het zicht, waar niemand direct zicht op heeft. Dus dan is het heel makkelijk om de bewoners te vragen goh wat vinden jullie ervan. Ja en zolang ze het niets kost en ze kijken er niet tegenaan, dan heeft er niemand bezwaar. Kijk zouden het windmolens zijn, dan kom je alweer anders terecht want er zijn mensen die vinden die windmolens niet mooi.

Duidelijk.

Ja eigenlijk is het vrij simpel.

En ja die Blauwe Energie, daar zie je waarschijnlijk ook helemaal niets van. Dus als je dat wil realiseren zal er niet zo bezwaar zijn denk ik.

Oké dus dan hebben we het eigenlijk puur over die technologische drempel die er nog is.

Ja dat denk ik wel. Er moet eerst onderzocht worden is het überhaupt mogelijk en wat kost het allemaal. En ja kosten-baten analyse komt het dan he.

Ja precies. Mag ik u puur persoonlijk vragen hoe u kijkt naar het klimaatbeleid en duurzaamheidsbeleid wat momenteel gevoerd wordt in uw regio en gemeente.

Ja de gemeente doet er niet zo heel veel meer aan.

Kijk ze moeten mee omdat er van bovenaf zaken worden opgelegd. In 2050 moeten we energieneutraal. Om dat te halen moeten er zonneparken komen. Toevallig kloppen er dan wel een paar, zoals dat zonnepark bij ons die willen dat wel realiseren. De gemeente die lift eigenlijk gewoon alleen een beetje daar op mij eigenlijk. Er komen maar weinig initiatieven uit de gemeente zelf.

Weinig of helemaal geen?

Ze liften mee op initiatieven van anderen, dat is wat ze doen.

Misschien dat ze op wat eigen gebouwen ook wat zonnepanelen gelegd hebben, maar daar houdt het wel een beetje op.

En dan hebben we het vooral over die zonnepanelen.

Ja dat zijn vooral zonnepanelen ja. Er staan ook wel windmolens in de gemeente Steenberghe hoor, wij zijn slecht een dorpje van die gemeente.

Maar ook die, daar zijn anderen mee gekomen, mogen we bij jullie molens zetten.

Ja ik bedoel, wat doet de gemeente dan zelf. Zorgen dat het realiseerbaar wordt, maar meer niet.

Dus stel we zouden zo'n Blauwe Energiecentrale plaatsen, dan zouden we zo'n investeerder nodig hebben en dan verwacht u eigenlijk niet heel erg veel weerstand van de bevolking.

Ja klopt.

Oké duidelijk.

Zou er verder nog een rol moeten zijn die de overheid daarin zou moeten spelen?

Ja het stimuleren daarvan.

Want u ziet het wel als goede ontwikkeling?

Ja alles wat geen fossiele brandstof is, is natuurlijk een goede ontwikkeling.

Alles wat goed is voor de energie en het milieu is een goede ontwikkeling.

Het blijft altijd is het betaalbaar en wat brengt het ons, daar komt het op neer.

Wat doet het voor jezelf?

Ja.

Dat is denk ik een lastig vraagstuk over het algemeen; gaan we voor het algemeen belang of niet in mijn achtertuin.

Ja die zijn er ook. Allerlei mensen heb je. Je hebt meer de groene mensen en je hebt meer de mensen die zeggen niet in mijn achtertuin.

Denkt u dat er meer mensen zijn van de eerste of de tweede groep die u zo net noemde?

Dat ligt er net aan wat het is. als dat Blauwe Energie is, dan denk ik dat er niet veel bezwaar tegen is. maar als je een windmolen neer gaat zetten, van hoe hoog zijn ze tegenwoordig 200 meter, die worden steeds hoger die dingen, dan komt er steeds meer bezwaar.

Dus dat zou voor de Blauwe Energie best heel gunstig kunnen zijn.

Ja het is gewoon kosten baten analyse. Kijken wat doet het ten opzichte van PV en windmolens natuurlijk.

Die vergelijking zouden we moeten maken.

Ja.

Ik kan me voorstellen als we die Blauwe Energie gaan realiseren, dat er dan wat minder van die windmolens zouden kunnen komen.

Ja klopt.

Dat zou misschien best gunstig kunnen zijn voor de bewoners.

Ja dan wordt het gunstig. Maar dan moeten we toch echt weer in de techniek gaan kijken. Wat brengt het, hoeveel vierkante meter kost zo'n centrale en wat levert het op en wat doet een windmolen dan. Het zit 'm vooral in de techniek denk ik.

Oké, meneer heel erg bedankt. Ik weet denk ik voldoende. Heeft u misschien nog vragen?

Oké graag gedaan groetjes.

Respondent 5

Ik heb eigenlijk een paar vragen. Want ik weet eigenlijk al dat je de Blauwe Energie een goed idee vindt, mag ik het zo zeggen?

Ja!

Ik was benieuwd in hoeverre jij denkt dat de Blauwe Energie een oplossing is voor de huidige klimaatproblematiek die speelt in heel de wereld?

Ja dat is nogal een vraag...

Om te beginnen kan ik moeilijk voorspellen of Blauwe Energie ook echt breed gaat worden toegepast. Ik denk wel dat Blauwe Energie iets is dat niet of nauwelijks is wat klimaat belastend is. Je gebruikt iets water al is het geeft geen uitstoot of wat dan ook. Ik zou dat eigenlijk die vraag pas kunnen beantwoorden als ik prospectie zou hebben op de mate waarop dat in de toekomst gebruikt zal worden. Maar mijn gevoel zegt dat over pak 'm beet tien tot 20 jaar dat klimatologisch nauwelijks enig effect zou hebben.

Juist, dus dan zou het een best goede alternatieve energiebron zijn.

Ja in de zin dat het een goed zou zijn omdat het de kwaliteit van het klimaat niet dramatisch naar beneden zou trekken. Ik geloof dat de komende vijftig jaar de andere bronnen, de olieachtige dingen niet zomaar kunnen verdwijnen.

Dus je kunt het kleinschalig toepassen in een bepaalde regio. Het zou best kunnen zijn dat het heel goedkoop zou zijn. Maar ik denk dat als je dat afmeet op de komende twintig tot dertig jaar, dat het effect marginaal zal zijn.

Juist. Het gaat dus nu nog niet iets vervangen wat er nu is?

Nee nu nog niet, misschien op lange termijn wel samen met andere vormen van energiewinning. Als je het mij zou vragen, denk ik pak een halve eeuw.

Ja dat denk ik zeker, en is misschien ook nog wel ambitieus.

Wat ik zie is allerlei berichten her en der dat het gebruik van fossiele brandstoffen aardig terug begint te gaan. Daarbij wordt vaak als voorbeeld genoemd elektrische auto's. Maar goed dan denk ik, elektrische auto's die rijden op elektriciteit en die elektriciteit wordt opgewekt met fossiele brandstoffen. Daar zit dan ook een zekere drogredenering in. Het enige is dat je het nu centraliseert rondom die centrales in plaats van op de Coolsingel in Rotterdam. Maar dat is eerder een verdelingsvoordeel dan een geologisch voordeel laat ik het zo zeggen.

Stel nou, we gaan er gewoon even van uit he dat Blauwe Energie echt een ding wordt, hoe brengen we het dan het beste onder de aandacht?

Onder het publiek, breed bedoel je? Ik geloof altijd dat je iets pas echt onder de aandacht kan brengen als er bewijs is. dus niet alleen maar mooie praatjes maar echt feiten. En dan denk ik als er een paar mooie aantoonbare voorbeelden zijn dat het werkt, dat we in Nederland drie of vier werkende centrales hebben, met de getallen erbij, hoeveel huishoudens we er mee kunnen voorzien. Mijn boodschap is dus eigenlijk: je ziet tegenwoordig te vaak dat het publiek ergens achter moet gaan staan op basis van verwachtingen en te weinig aantoonbare bewijzen. Ik zou er dan ook voor pleiten om Blauwe Energie net als andere alternatieve energiebronnen experimenteel toe te gaan passen zonder je druk te maken over de vraag of het geld oplevert, nee laat zien dat het werkt.

En dan zou het eventueel ook geld op kunnen gaan leveren?

Ja dat zou best kunnen inderdaad. En ik denk zeker Nederland, liggend aan de zee, zoet en zout water raken elkaar. Hier moet je het gewoon doen.

Een zeker zin van transparantie en voorlichting eigenlijk?

Ja maar gebaseerd op bewijslasten niet op verwachtingen alleen.

En welke rol zouden de dorpsraadsleden daarin kunnen spelen? Hoe kunnen we hen betrekken?

Ik denk dat je die dorpsraden zou kunnen betrekken door ze erop te wijzen dat zo'n energievorm andere energiebronnen zou kunnen verdringen. En wat bedoel ik hiermee? Wat in die kleine dorpen heel erg leeft is de angst van al die boeren leggen hun landerijen vol met zonnepanelen en als tweede verrijzen overal van die windturbines van 230 meter. En er zijn inmiddels hier allerlei actiegroepen die daar tegenin gaan. Ik denk dat het nuttig is om te melden dat er gewerkt wordt aan een andere energievorm die jullie landschap niet verziekt. Dus een beetje inspelen op de angst die er leeft.

En dan onderbouwen met die feiten.

Ja precies.

Zo zou ik mij kunnen voorstellen, stel ik was de voorzitter van de raad van bestuur van de Universiteit in Wageningen, dat ben ik natuurlijk niet, maar dan zou ik zeggen kom wij gaan met het research geld dat wij hebben zo'n centrale ergens bouwen en dan gaan we laten zien dat het werkt.

Ja precies, nou ja dat gebeurt natuurlijk eigenlijk al op de afsluitdijk.

ja dat is een prachtige locatie waar het bij elkaar komt, daar zou je zoiets neer kunnen zetten. Je ziet vaak dat zulke innovaties pas echt doorbreken als iemand het lef heeft om het te doen. En ja dan gaat het acht van de tien keer fout, maar ja dat is net als met kasplantjes, er gaan er acht door en twee beginnen te bloeien. Zo bereik je die bevolking.

Misschien vanuit die bevolking ook een soort kwestie van eerst zien en dan geloven?

Eerst zien dan geloven, ja. Wat heel sterk leeft hier op het platteland in Brabant, maar ook elders, is de aversie bij de bevolking tegen de verwoesting van hun landschap, dat wordt ook steeds meer en dat is best wel heel bijzonder. Nu zag je dat natuurlijk ook in de 16^e/17^e eeuw, gekke uitstap maar goed, toen waren er ook actiegroepen tegen die verschrikkelijke horizonvervuilende windmolens, die nu allemaal onder monumentenzorg staan. Dus ja het is ook een tijdelijk effect maar het leeft wel heel erg.

He mensen hebben last van slagschaduw in hun tuin, elke zeven seconde komt er zo'n ding dan is de zon even weg. Er zijn vogelactiegroepen die zeggen van die dingen vermoorden duizenden vogels, wat niet waar is overigens. Maar goed er is ongelofelijk veel weerstand.

Juist. En door die voordelen van Blauwe Energie juist te noemen zouden we dat juist...

Ja precies. En dat komt omdat het een energievorm is die geen nadelen heeft. Het heeft gewoon geen nadelen. Tenzij morgen een actiegroep uitroept dat Blauwe Energie het coronavirus heeft laten uitbreken, dat is natuurlijk niet uit te sluiten, maar goed.

Nee daar gaan we niet van uit.

Kijk weet je het is belangrijk als we dit ooit gaan toepassen ook al is het experimenteel, want je moet uiteindelijk naar de gemeenteraad in dat gebied en die moet er dan akkoord mee gaan. Dan moet je

vooral de sociale randvoorwaarden goed invullen. En daar bedoel ik mee, zorg dat die direct betrokkenen, de bewoners van dat dorp er direct voordeel bij hebben. Dat kan je bijvoorbeeld doen door obligaties uit te delen. Zo van joh als jullie nou honderd euro inleggen dan investeren wij daar in de ontwikkeling van Blauwe Energie en krijgen jullie daar een obligatie voor als ie dan werkt krijg je dan elk jaar 12% rendement uitbetaald. Zoiets bijvoorbeeld he. Dat wordt ook wel toegepast met de windmolens, maar daar is de subsidie bijna van afgeschaft en daar zijn al die obligaties waardeloos geworden. Er ontbreekt hier de moed en het lef van een gemeente om te zeggen we gaan het gewoon doen we willen die bewoners mee hebben. Laat ze dus meegenieten van de financiële baten.

En dan hebben we het over financiële baten zoals je zegt, zouden er ook nog andere sociale randvoorwaarden of andere voorwaarden kunnen zijn die ze kunnen meenemen in Blauwe Energie.

Nou ja die sociale randvoorwaarden zijn veel breder dan alleen de financiële baten, het kan ook zijn dat je mede-eigenaar wordt. Of we laten zien dat je hiermee zes van die gruwelijke windturbines hebben kunnen voorkomen. Ja je kunt dat heel breed opvatten. Die sociale randvoorwaarden zijn heel belangrijk om de bewoners mee te krijgen. Want met alle respect, de gemeenteraad is in staat om nee te zegen, en ja dat klinkt wat arrogant, maar dat zijn toch vaak de mensen met niet al te diepe inzichten. Dat zijn toch, met alle respect, de slager om de hoek want die wil dat ding niet voor zijn deur, die zegt nee. Dan zou je toch moeten uitleggen dat hij voordelen krijgt bij iets nieuws.

Het is ook misschien gewoon een beetje een afkeer naar nieuwe dingen?

Ja, ja. Heel vaak wel, en zeker op het platteland hier laten we alles houden zoals het was. Maar ja dan zeg ik als we dat hadden gedaan in de 18^e eeuw dan hadden we er anders bij gezeten.

Ja zeker waar.

Ja Theo, ik ben eigenlijk al helemaal tevreden vooral die sociale randvoorwaarden die je noemt zijn belangrijk denk ik.

Ja ik kan er nog wel eentje noemen. Een voorbeeldje, we pakken die regio bij het Volkerrak, als we daar dan een experimentele centrale neerzetten, dan trekt dat ook jong volk naar de regio; studenten, wetenschappers. Gelijktijdig is één van de problemen in die kleinere dorpen het leeglopen, de jeugd verdwijnt, er blijven oude mensen over. Zo kan je dus bijdragen aan het revitaliseren van de kleine kernen. Je haalt jong volk naar je toe wat er misschien wel blijft wonen. Je haalt kennis naar je toe. Ook dat zijn allemaal sociale randvoorwaarden.

Juist, en ook al komen die jongere mensen dan bij wijze van spreken alleen maar kijken naar de centrale en denken ze dan ooh is eigenlijk toch best een leuke buurt om te wonen.

Misschien moeten we verder gewoon op zoek naar meer sociale randvoorwaarden.

Ja zeker. Je zou daar nog meer over kunnen vinden bij voorbeelden van andere projecten over bijvoorbeeld windturbines in de gemeente. Energieproducenten hebben daar uitgebreide rapportage over gemaakt waarin al die sociale randvoorwaarden worden genoemd.

Daarmee kan je denk ik wel een verhaal maken om de bewoners en dorpsraden mee te nemen.

Ja precies, draagvlak creëren.

Het kan tot hele rare voorbeelden leiden, een voorbeeld, eigenlijk meer anekdotisch maar het is echt gebeurd. Dat hier ook werd gezegd toen de hele discussie over windmolens in de gemeenteraad

ging, er zijn iets te veel boeren die in financiële nood zitten en die dan hun schuur verhuren aan een of ander eng mannetje en dan blijkt drie maanden later dat er een drugsplantage staat. Maar als wij die sociale randvoorwaarden goed invullen, dan hebben ze liever zonnepanelen op hun weiland, enzovoorts, enzovoorts. Dus het draagt heel veel aspecten.

Dat is misschien ook een beetje onwetendheid.

Ja dat denk ik ook. Ik denk dat Blauwe Energie zeer onbekend is, tot mijn verbazing hoor overigens.

Nou, ja ik begon mijn onderzoek ook met de vraag is er urgentie voor Blauwe Energie, ik heb daar niet lang over na hoeven denken. Je zag het ook al in de mailtjes die we ontvingen van de dorpsraden, het leeft echt niet.

Ja inderdaad, die uit Vossemeer; ja we hebben iemand die iets met energie doet die mag je bellen. Het blijkt dus dat het dan helemaal niet leeft.

Ja grappig he hoe het opeens een andere wending kan krijgen.

Ja inderdaad. En ik denk dat je niet eens dat je heel veel verbaal geweld nodig hebt om zo'n wending te bewerkstelligen. Het gaat om bewijs. Het moet ergens werken. Zo van kijk eens het doet het. En dan verspreidt het, als een virus zou ik bijna zeggen.

Ik weet eigenlijk al genoeg, heb je nog vragen voor mij?

Nou nee niet direct. Ik zou zeggen hou me af en toe een beetje op de hoogte of ik nog iets kan doen.

Bijlage 3 Gebruikte codes en niveaus

niveau 1	niveau 2a	niveau 2b	niveau 2c	niveau 2d
urgentie mist				
burgers missen betrokkenheid	ver-van-je-bed-show	missende initiatieven vanuit gemeente	huidige initiatieven niet van onderaf	
onbekendheid BE	onbekend in beleid	onbekendheid bij burgers	techniek te moeilijk te begrijpen	onbekendheid over het algemeen
afwachtende houding	afwachtende burgers	afwachtende gemeente	afwachtende houding technologische vooruitgangen	
kansen BE t.o.v. andere alternatieve bronnen	nadelen van andere alternatieve energiebronnen	geen horizonvervuiling	geen nadelen van BE	geschikte locatie
BE onderdeel energietransitie				
financiële waarden	missende financiële middelen voor het investeren in BE	verdienmodel BE onzeker	onbereidheid van bewoners betalen BE	
onzekerheid werkzaamheid BE	onzekerheid productie	onzekerheid verzilting	onzekerheid techniek	onzekerheid milieuconsequenties B
overheersend belang	overheersend eigenbelang bewoners	overheersend algemeen belang		
mogelijkheden om urgentie van BE te creëren	uitproberen	voorlichten	trigger creëren	

